

Jartu
Muusika-
kool

1919
1969

Tartu Muusikakool

1919—1969

KIRJASTUS «EESTI RAAMAT» TALLINN 1969

Toimetuse kolleegium

Vastutav toimetaja: R. Ritsing

Liikmed: A. Russak

M. Sārgava

A. Regi

A. Allikooe

A. Ritsing

Kaane kujundus: V. Toots

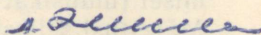
**TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU**

Saateks

50 aastat on Tartu Muusikakool teeninud eesti muusikakultuuri. See tee ei ole olnud ju pikk, kuid siiski üsna probleemiderikas. Koos Tallinna Konservatooriumiga on Tartu Muusikakool esimesi eesti muusikaõppeasutusi, kus hakati kasvatama meie rahvuslikku muusikakaadrit. Esimesed sammud olid vaevarikad, puudusid kogemused, tuli palju jõudu pühendada majanduslikele küsimustele. Tänu entusiasmile ja ennastsalgavusele võideti siiski kõik raskused. Juubeliaastal võime uhkuse ja tänutundega meenutada meie eelkäijaid — muusikuid-professionaale ja muusikaarmastajaid. Kogu oma tegevuse vältel on kool asunud samas hoones. Kuigi ruumid ei vasta enam kaasaegsetele nõuetele ja kooli mitmekordseks paisunud tegevusele, on nad siiski saanud koduseks ja armsaks suurele hulgale meie muusikute perest. Loodame, et kooli järgmisel ümmargusel sünnipäeval töötame küll samas ajaloolises majas, kuid avaramates tingimustes.

Dokumentide järgi alustas kool tegevust 15. septembril, kuid juba aastakümnete vältel on kujunenud traditsiooniks pidada kooli aastapäeva 10. detsembril. Taolise traditsiooni põhjustas vajadus muusikaõppeasutusele omast pidulikku kontserti paremini ette valmistada.

Kooli 50. juubeliks tehti ära suur töö kooli ajaloo ja arengu uurimisel. Käesoleva raamatukesega tahamegi heita põgusa pilgu käidud teele. See on meie kollektiivi esimene taoline katse, mistõttu palume vabandada esinevaid lünki ja puudusi. Toimetuse kolleegiumile ja kõigile kaasaaitajaile tahaksin öelda suur tänu. Vilistlastele ja praegusele kooliperele soovin aga juubeli puhul palju õnne ja edu igapäevases kutsetöös, et me oleksime väärilised kandma vabariigi ühe vanema muusikaõppeasutuse — Tartu Muusikakooli lõpetanute nime.

Direktor

Tartu Kõrgem Muusikakool aastail 1919—1940

RICHARD RITSING

Möödunud sajandi algul tekkisid esimesed eesti laulukoorid ja puhkpilliorkestrid. Seoses nende kollektiivide arengu laienemise ja süvenemisega kasvas järjest vajadus dirigentide järele. Samuti hakati üha rohkem nõudma selliseid õpetajaid, kes oleksid võimelised õpetama koolides laulu ja instrumentaalmuusikat. O. W. Masing kirjutas aastal 1822 «Marahwa Näddala-Lehes», et on vaja asutada koolmeistrite kool, mis valmistaks ette väarikaid kooliõpetajaid — rahvahariduse juhte. Selliseid avaldusi oli tehtud varemgi ja üsna rohkesti. Haridusalase töö aktiveerumise juured ulatuvad teravnenud klassivastuolude tõttu suurenenud talurahvaliidumiseni. Tsaarivalitsus ja mõisnikud olid sunnitud parandama talurahva rasket olukorda ja seda mitte ainult majanduslikult, vaid ka hariduslikult.

Peaaegu samaaegselt kihelkonnakoolide rajamisega pandi alus ka seminaridele ehk niinimetatud koolmeistrite koolidele, kus osutati suurt tähelepanu muusikalisele kasvatustööle. Nendes koolides õpetati klaveri- ja orelimängu, laulmist, dirigeerimist, orkestritundmist, muusikaõpetamise metoodikat, muusikateooria raames ka harmooniat ja muudki — kohati väga erinevates ulatustes ja käsituslaadides, kuid kõikjal küllaltki praktilisel baasil. Seminaridest võrsusid muusikategelased, kes püüdsid ja ka suutsid rahuldada tolleaegseid nõudeid laulu- ja muusikaõpetajatena, dirigentidena ning organistidena. On teada, et juba enne O. W. Masingu üleskutset eksisteeris seminar. Kaugemast minevikust tuleb nimetada B. G. Forseliuse seminari, mis töötas aastail 1684—1688 Tartu lähedal Ropkas. Sellele õppeasutusele kuulub au olla eesti esimene seminar. Kirja- ja koolimees J. H. Rosenplänter asutas Pärnus 1814. a. Eesti Koolmeistrite Kooli, mis töötas mõned aastad. Omapärase nähtusena tuleb mainida Schmidt muusikakooli, mis töötas 1821.—1845. a. Hellenurmes C. F. Schmidt juhtimisel ja ülalpidamisel (muusikat õpetas peamiselt juhataja abikaasa M. D. Schmidt). Mälestusi sellest koolist on edasi andnud Aleksander Läte ja Karl Eduard Sööt.

Järgnevalt tuleb esile tõsta Tartu Õpetajate Seminari (1828—1947). Sellest õppeasutusest on võrsunud heliloojad Tuudur Vettik, Alfred Karindi, Eduard Oja ja Eduard Tubin (kolm viimast õppisid ja hiljem ka töötasid Tartu Kõrgemas Muusikakoolis).

Aastal 1837 asutati Järvemaal Järva-Peetris J. Grünevaldi algatusel Ataste seminar ja samal aastal Läänemaal Vigalas Jädivere seminar.

Eesti muusikaajaloo seisukohalt on eriti suur tähtsus Valga seminaril, mis eksisteeris 1839.—1890. a. (kümme esimest aastat Volmaris¹⁾). Muusikaõpetuslikult sai eriti kuulsaks periood, mil kooli juhatajaks oli J. Cimze (1850—1881). Tollal said Valga seminaris hariduse enam kui 400 inimest, nende hulgas kolmandik eestlasi. Silmapaistvamaist J. Cimze õpilasist tuleks nimetada C. R. Jakobsoni, A. Grenzsteini, Jakob Tamme, J. Kappi, A. Erlemanni, A. Jürgensteini, M. Kampmanni; heliloojaid A. Kunileidi, A. Thomsoni, F. Saebelmanni, A. Lätet jt.

1873.—1887. a. töötas Tartu Eesti vallakooliõpetajate ehk Hollmanni seminar. 1913. a. loodi seminar Rakveres ja hiljem veel mõned teisedki seminarid. Eesti muusikahariduse arengus omasid tähtsust ka Tartu Ülikooli muusikadirektorid heliloojad F. Brenner (töötas ülikoolis aastail 1815—1878), H. Zöllner (1878—1885) ja H. Hartan (1885—1893). Teatavasti on nende juures muusikateooriat, orkestri- ja kooridiregerimist õppinud mõned eesti muusikamehed, sealhulgas A. Läte ja J. H. Virkhaus. Muide, F. Brenner komponeeris laule ka eesti tekstidele ja oli agaralt kaastegev esimese üldlaulupeo läbiviimisel (1869); tema laule on kavas olnud järgnevaigi üldlaulupidudel.

Erioline tähtsus eesti muusika arengus on Peterburi konservatooriumil, mis asutati Venemaa esimese kõrgema muusikaõppeasutuseks 1862. aastal. Selles Euroopa ühes parimas konservatooriumis sai muusikalise hariduse peaaegu kogu eesti professionaalsete heliloojate ja interpretide vanem põlvkond (J. Kappel, M. Härma, K. Törnpu, A. Kapp, R. Tobias, M. Lüdig, A. Lemba, Th. Lemba, J. Aavik, M. Saar, C. Kreek, H. Eller, P. Süda, R. Kull, A. Topman, J. Tamm jt.). Peterburi konservatooriumi voodused (põhjalikkus, eeskujulikud õppeplaanid ja õppemeetodid, demokratism, rahvuslikkuse printsiip, tööõõm, sõbralik suhtumine jne.) on kandunud meiegi kooli otseselt J. Aaviku, M. Saare, C. Kreegi, H. Elleri ja M. Härma ning mitmete teiste Peterburi konservatooriumi endiste õpilaste kaudu.

¹ Praegune Valmiera Läti NSV-s. *Toim.*

Muusikahariduse levitamisel ja süvendamisel andsid omapoolse panuse niinimetatud erakoolid ehk erakoolid. Algul tegelesid erakoolide andmisega peamiselt välismaalased. Üks silmapaistvamaid oli J. Fr. de la Trobe, kes asus 1829. a. Tartusse eramuusikaõpetajaks (suri 1845. a. ja puhkab Tartus Raadi kalmistul). Palju hiljem oli klaveriõpetajana tegev H. Toepffer. Eestlasist hakkasid eraviisilist muusikaõpetust jagama A. Thomson, K. A. Hermann, A. Läte, R. Tobias, M. Härma ja paljud teised.

Vahetult enne meie muusikakooli avamist töötasid Tartus Rudolf Grivingi muusikakool — õigemini organistide kool (1897—1919) ja Esimese maailmasõja tõttu aastal 1915 Riist Tartusse evakueerunud Vene Keiserliku Muusika Seltsi Riia osakonna muusikakool Jefrem Schkljari juhatusel. Grivingi muusikakoolis on õppinud tuntud orelkunstnik ja muusikapedagoog Peeter Laja (Tallinna Konservatooriumi esimese lennu lõpetajaid 1925. a.), meie kooli endine klaveriõpetaja, praegune pensionär Silvia Märson ja mitmed teised muusikategelased (nagu koorijuht ja muusikaõpetaja Artur Koort, organist Eduard Kirss jt.).

Eespool toodud põgusast ülevaatest selgub, et 1919. aastal alguse saanud eesti muusikakoolid (Tallinna Kõrgem Muusikakool, vabakunstnik August Nieländeri I Eesti Muusikakool ja Eesti Helikunsti Seltsi Tartu Kõrgem Muusikakool) ei asunud tühjale kohale, vaid nendele eelnes küllaltki pikaajaline ettevalmistav periood. Aeg ja olukord ise näitasid, kui vajalik on kindlaimeline ja korrapärane muusikalise hariduse läte. Küpsenud mõte ootas vaid parajat momenti. Ja see saabuski. Tartu sai koguni kaks uut muusika-alast õppeasutust korraga.

Uute muusikakoolide asutamise tagajärjel likvideerusid R. Grivingi ja Vene Keiserliku Muusika Seltsi õppeasutused. Uued koolid hakkasid tööle hoogsalt ja paljutootavalt, kuid heameel ei olnud siiski kahekordne. Laseme rääkida faktidel, et saada pilti Tartu Kõrgema Muusikakooli tegevuse esimesest etapist (1919—1927), mis oli üsna keerukas ja rahutu.

Juba 1918. a. jaanuaris pidi alustama tegevust Eesti Helikunsti Selts ja asutama kohe ka muusikakooli. Kuid saksa okupatsiooni tõttu lükkus kavatsuste teostamine (nii seltsi kui kooli asutamine) edasi. Eesti Helikunsti Selts asutati alles 1919. a. sügisel (asutajad-liikmed Juhan Aavik, Hermine Hellat, Hans Siimer jt.), see kutsus ellu Eesti Helikunsti Seltsi Tartu Kõrgema Muusikakooli. Õppeasutus algas tegevust direktor Juhan Aaviku juhatusel 15. septembril 1919. a. Lossi tn. 15 (praegune Lätte tn. 15).

A. Nieländer oli aga saanud haridusministeeriumilt loa orga-

niseerida omanimeline õppeasutus. 15. jaanuaril 1919. a. avatigi Vabakunstnik August Nieländeri I Eesti Muusikakool.

Kahe samalaadse muusikaõppeasutuse olemasolu ühes linnas tundus ülepakumisenä. Aga esialgu sellega nagu lepitati.

EHS Tartu Kõrgema Muusikakooli esimene õppeaasta möödus üsna rõõmustavate tulemustega. Sügisel võeti vastu 192 õpilast, kevadeks oli see arv suurenenud 239-ni. Töötas 36 klassi 26 õppejõuga. Esimesel aastal õpetati järgmisi aasid: klaver, laul, viiul, tšello, kontrabass, trompet, elementaar-teooria, solfedžo, harmoonia, spetsiaal-teooria, obligatoorklaver, koosmäng (ansambliklass), diktsioon ja deklamatsioon. Huvipakkuv on kooli esimese aasta õpetajate koosseis: Juhan Aavik (teooria, solfedžo, ansambel); Mart Saar (teooria, solfedžo, harmoonia, spetsiaal-teooria); Hermann Andrae (teooria, solfedžo); klaveriõpetajad Adele Brosse, Aleksandra Peren, Henriette Tulff, Olga Schabak, Lilian Brosse ja Margot Simson; lauluõpetajad Nelli Tarsell, Hermiine Hellat ja Leonid Sibirtsev; viiuliõpetajad Margarete Harph-Peterson ja Stanislaus Schapiro; trompeti- ja kontrabassiõpetaja Adolf Helder; tšelloõpetaja Paul Berkovitz. Üldklaverit õpetasid dr. K. A. Hermanni tütar Salme Hermann, Margot Simson ja praktika huvides ka vanema kursuse klaveriõpilased. Diktsiooni ja deklamatsiooni õpetas Margarete Wiedemann.

Õpilaspere oli üsna kirju nii vanuse kui ka arengutaseme poolest. Kõrvuti õppisid üldhariduslike koolide õpilased, üliõpilased, alg- ja keskkooli õpetajad, orkestrandid, dirigendid, ametnikud jt.

Esimesel õppeaastal anti viis edukat õpilaskontserti, kus esinesid 70 õpilast.

Muret tegi ruumi- ja rahapuudus. Praegust koolimaja oli tookord võimalik kasutada vaid osaliselt. Raha saadi õppemaksudest ja toetustest (riigilt, Tartu linnalt, Tartu maakonnalt, jõukamailt linnakodanikelt ja mujalt). Inventari muretsemiseks ei jätkunud küllaldaselt summasid. Andekatele, kuid majanduslikult halvast olukorras olevatele õpilastele suudeti anda vähesel määral stipendiume.

Tähelepanu äratas õppejõudude ohvrimeelsus — hoolimata madalast tasust töötati innukalt. Leidus õpilasi, kes kogusid koolile rahalist toetust. Nii näiteks korraldasid Rāpinast pärinevad klaveri-, laulu- ja viiuliõpilased kooli heaks kontserte, mis andsid koolile peale rahalise tulu ka moraalset tuge.

Jārgnev õppeaasta algas tõsise töö tähe all. Oli vaid mõningaid muudatusi õppejõudude koosseisus. Juurde tuli kaks-silmapaistvat teoreetikut — Heino Eller ja Cyrillus Kreek. C. Kreek püsis meil

vaid ühe aasta, aga H. Eller jäi Tartusse kuni 1940. aastani, andes meile 20 aasta jooksul suurepärase pedagoogilise panuse.

Peagi selgus, et meie kooli ootas ümberkorraldus. Asi oli selles, et Tartu mõlemad muusikakoolid vajasisid riiklikku toetust, valitsus aga keeldus kaht samas linnas asuvat muusikakooli toetamast ja nõudis nende ühendamist. Hoolimata isiklikest vastuoludest ja kunstilis-ideeliste huvide erinevusest suudeti koolid siiski ühendada, sest seda nõudis raske majanduslik olukord.

Alates 21. detsembrist 1921 hakkaski õppeasutus töötama uuel kujul ja kahe direktoriga — Juhan Aavikuga ning August Nieländeriga. Ühtlasi läksid ühendatud õppeasutusse üle mõlemate koolide õppejõud, õpilased ja inventar. Kool hakkas kandma Tartu Kõrgema Muusikakooli nime. Kooli ülalpidajaks määrati direktorid. Uue olukorra tõttu vaibus senise ülalpidaja, Eesti Helikunsti Seltsi tegevus. Ühendatud koolis valitses küll teatav kahepoolsus, kuid sellega osati leppida ja töö läks endise hooga edasi.

1925. a. 2. aprillil nimetati valitsuse otsusega Tartu Kõrgem Muusikakool Tartu Konservatooriumiks. Direktoriteks jäid endiselt J. Aavik ja A. Nieländer. J. Aavik aga sidus end ülesannetega Tallinnas. Esialgu sõitis ta Tartu ja Tallinna vahet, hiljem aga kolis hoopis üle Tallinna, et segamatult jätkata tööd seal — konservatooriumis, «Estonia» teatris ja Estonia Muusika Osakonnas (EMO). J. Aaviku lahkumine tõi kaasa raskusi muusikakooli avalike ürituste (kontserdid, kammermuusika-õhtud, suvemuusika jne.) organiseerimisel. Ka õppeasutuses endas kerkisid esile häirivad arusaamatused, mis viisid Tartu Konservatooriumi likvideerimiseni.

Tartu Konservatooriumi likvideerimine kestis 1927. a. suvest kuni 1928. a. 5. juulini. Kuid juba 1927. aasta 1. septembril hakkas uuesti tööle Tartu Kõrgem Muusikakool, seekord Muusikalise Hariduse ja Kultuuri Edendamise Seltsi algatusel ja ülalpidamisel. Direktoriks valiti loodusteadlane Harald Laksberg, kes oli saanud ka muusikalise ettevalmistuse — õppinud eraviisil ja Tartu Kõrgemas Muusikakoolis ning ennast täiendanud Berliinis.

1927. aastaga algas muusikakooli elus uus etapp, mis kestis kuni 1940. a. See ajavahemik kujunes üsna tõsiseks ja rahulikuks tööperioodiks, mida ei häirinud enam tarbetud ümberkorraldused. Õpilaste arv püsis 140—150 piires. Töötas 8 osakonda: kompositsiooni-, klaveri-, orel-, laulu-, viiuli-, tšello-, klarneti- ja trompeti-osakond. Osakonnad jagunesid ettevalmistus-, alg-, kesk- ja kõrgemaks kursuseks. Õppeaeg kestis 6—10 aastat (vastavalt erialale). Kõrgemal kursusel jagunesid osakonnad (välja arvatud komposit-

siooniosakond) harudeks: üldhariduslikuks, kutsemuusikute, pedagoogiliseks ja solistiharuks.

Sisseastumismaks oli 2 krooni 50 senti, õppemaks 40 krooni aastas.

1930. aastal 4. novembril nimetati Muusikalise Hariduse ja Kultuuri Edendamise Selts ümber Tartu Helikunsti Seltsiks. Mainitud seltside tegevuses, seega ka kooli töös ja arengus, omas suurt tähtsust helilooja Miina Härma aktiivsus ja energiline kaasabi — peamiselt kooli majandusliku baasi kindlustamisel ja tõstmisel.

Kolmas etapp Tartu Muusikakooli arengus sai alguse nõukogude korra taaskehtestamisega 1940. aastal.² Kool omandas uue ilme ja sisu; ta muutus eraõppeasutusest riiklikuks asutuseks, nõukogude kooliks vastavate õiguste ja soodustustega.

Korrapärase õppetegevuse katkestas Eesti NSV okupeerimine fašistliku Saksamaa poolt. Direktor Artur Ojassoo (õigusteadlane, meie kooli lõpetanud klarneti erialal) püüdis raskustega võideldes leida võimalusi töö jätkamiseks. Alles pärast meie kodumaa vabastamist algas uuesti kiire areng. Kooli tööd juhtisid nõudlikult ja energilise hoolitsusega direktorid Udu Topman (1944—1949), Oskar Eemois (1949—1950) ja Aleksandra Sarv (1950—1969). Käesoleval juubeliaastal võttis direktorikohustused üle meie kooli vilistlane Ago Russak.

² Koimandat etappi on lähemalt käsitletud artiklis «Tartu Muusikakool aastail 1940—1969», mille autoriks on direktori asetäitja õppealal P. Lokk.

Tartu Muusikakool aastail 1940—1969

PEETER LOKK

1. ÕPPETÖÖ KORRALDUS

Nõukogude korra taaskehtestamise järel 1940. a. muudeti Tartu Kõrgem Muusikakool 12. augustil Tartu Muusikakooliks, mis allus Eesti NSV Kunstide Valitsusele Tallinnas. Kool jäi töötama endistesse ruumidesse. Juurde tuli rahvapilliosakond. Uue kooli organiseerimise usaldas Hariduse Rahvakomissariaat endisele Tartu Kõrgema Muusikakooli direktorile H. Laksbergile ja kompositsiooniõpetajale H. Ellerile. Tartu Muusikakooli esimene õppetööpäev nõukogude korra ajal oli 27. septembril 1940. a., mil kell 10.00 toimus õppenõukogu koosolek ja kell 17.00 avaaktus.

Hariduse Rahvakomissariaadi poolt määratud komisjonide nõupidamistel loodi meie muusikakoolide võrk ja kooskõlas NSV Liidu muusikaliste õppeasutuste tüüpidega ka meie muusikakoolide tüübid. Nähti ette Tallinnas konservatoorium, Tartus muusikakool ja Narvas ning Valgas muusikaalgkool. Kõik need õppeasutused läksid riigi ülalpidamisele. Loodi Nõukogude Liidu nn. helikunsti ühtluskool, mis nägi ette 3 astet: 3—7-aastane muusikaalgkool, 5-aastane muusikakeskkool helikunsti keskkoolina ja 3—5-aastane konservatoorium helikunsti ülikoolina.

Tartu Muusikakooli organiseerimisel nõukogude õppeasutuseks koostati ajutine kooli kodukord, mille aluseks jäi endine Tartu Kõrgema Muusikakooli kodukord koos mõningate muudatustega Nõukogude Liidus kehtivate kodukorramääruste eeskujul. Edukamatele õpilastele määrati stipendium. Stipendiaat pidi üles näitama eeskujulikku hoolsust ja head edasijõudmist. Andekus pidi tal võimaldama areneda heaks kunstitöötajaks. Tema üld- ja eriharidus pidid olema kooskõlas ja ta pidi õppima kõiki õppeplaanis ettenähtud aineid (tollal oli õpilasel võimalus õppida aineid valikuliselt). Majanduslike raskuste korral vabastati õpilasi õppemaksust.

Õppenõukogu otsusega 18. novembrist 1940. a. moodustati kooli juurde laulukoor, kuhu kuulusid kõik õpilased alates 18. eluaastast,

välja arvatud lauluosakonna noorema kursuse õpilased ning õpilas-orkestri liikmed. Koori värvati ka vilistlasi.

Agaralt võeti osa kodulinna ühiskondlik-poliitilisest elust. Õpetajatest ja õpilastest koostatud kontserdibrigaadid sisustasid ülelinnalisi ja asutuste aktusi mitmesuguste tähtpäevade puhul.

24. veebruarist 1941. a. määrati direktoriks Artur Ojasso ja 1. maist tema asetäitjaks pedagoogilise töö alal õpetaja Irmgard Kaudre. 1941. a. kevadel oli koolis 20 õpetajat ja 194 õpilast.

Vaevalt saadi üle kooli ümberkorraldamise raskustest, kui algas Suur Isamaasõda ja Eesti NSV sattus okupatsioonivägede valdusse. Viimane Tartu Muusikakooli õppenõukogu koosolek noores Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis toimus 28. juunil 1941. aastal. Kunstide Valitsuse juhataja käskkirjaga tühistati puhkused. Kõik teenistujad pidid ilmuma viivitamatult oma ametikohtadesse. Õpetajatele korraldati sanitaarala kursusi. Peale selle pidid õpetajad iga päev kella 16—17 vahel kooli ilmuma uute korralduste saamiseks, end kirjalikult registreerides.

Fašistliku okupatsiooni algul 1941. a. sügisel teatas Haridusdirektoorium, et Tartu Muusikakool on määratud Tartu Linna Koolivalitsuse alluvusse. Sõjaolukorra tõttu algas õppetöö alles veebruaris 1942. a. Õpilasi kogunes 167, õpetajaid oli 17. Töötamise aluseks sai kutsekoolide seadus.

Okupatsiooni ajal tuli palju tegelda tühja-tähjaga. Laostati noodi- ja raamatukogu. Õpetajad kinnitati õpetaja kohusetäitjaks, kuna neil puudusid kutsekooli õpetajate tunnistused. Õpetajad käisid metsatööl koolile kütust varumas. Õpilased, kelle vanus ületas 15 aastat, pidid osa võtma põllutöödest ja kooli ilmumisel esitama vastava tõendi, ilma milleta edasi õppida ei saanud. Neil, kes põllutöödel ei olnud, tuli esitada vabandavaid põhjusi märkiv tõend.

Peale õppetöö lõppu ei lubatud õpetajatel linnast lahkuda. Kes õppetöö vaheajal tahtis seda teha, pidi teatama kooli kantseleisse. Elukoha muutmisest tuli teatada 24 tunni jooksul.

Ka 1942/43. õppeaastal algas töö hilinemisega — alles 12. oktoobril toimus avaaktus. Vaatamata kõigile organisatsioonilistele raskustele ja ideelis-poliitilisele piiramisele pööras kooli pedagoogiline kollektiiv suurt tähelepanu õppetöö parandamisele ja õpetamise elulähedasemaks muutmisele.

1943/44. õppeaastal läks osa kooliruumi okupatsioonivõimude käsutusse, mistõttu õppetööd tuli jätkata koondatud kujul, s. t. koolivalitsus lubas tunde anda ka õpetajate kodudes; oreliklass kolis Peetri kirikusse. Alates 31. jaanuarist 1944 tuli koolil ja kooli

teenijatel kooliruumidest lahkuda, sest ruumid läksid täies ulatuses sõjaväe käsutusse. Kooli kantselei leidis ruumi Koolivalitsuses. Muusikakooli varanduse kaitsmisel on hindamatud teened õpetaja Salme Kannil. Tänu tema agarale tegevusele võis töö Tartu Muusikakoolis pärast Tartu vabastamist lahestlikust okupatsioonist jätkuda normaalselt, kuna säilinud olid klaverid ja muu kooli inventar.

1944. a. 8. oktoobril alustas Tartu Muusikakool oma endistes ruumides uuesti tegevust Tartu Riikliku Muusikakooli nime all, kuuludes ENSV Kunstide Valitsuse süsteemi. Eesti NSV Kunstide Valitsuse poolt kinnitatud struktuuri järgi oli koolil kaks osakonda:

I — muusikateoreetiline ja pedagoogiline osakond, mis jagunes

a) muusikateoreetiliseks ja kompositsioonieriharuks ja

b) muusikapedagoogiliseks ja muusikajuhtimise eriharuks;

II — interpretatsiooniosakond: klaver, orel, laul, keelpillid, puhkpillid ja rahvapillid.

Valmistati ette muusikateoreetikuid, heliloojaid, üldhariduslike koolide muusikaõpetajaid ning interpreete ja lastemuusikakoolide õpetajaid. Esialgu tuli koolis õppida ainult muusikalisi eri- ja üldaineid, üldharidus aga omandati keskkoolis.

Alates 1944. a. sügissemestrist anti kooli käsutusse terve maja (2 korrust). Kool töötas koos laste-muusikakooliga, direktoriks sai Udu Topman. 1945. a. avati lisaks eelnimetatud osakondadele koorijuhtimise osakond.

1948. a. sügisel hakati taotlema tehnikumi lahutamist muusikalgkoolist. Kultuuriministri käskkirjaga eraldatigi 1. septembrist 1949. a. lastemuusikakool. Esialgu jäi mõlemale koolile ühine direktor, lastemuusikakooli õppealajuhatajaks määrati õpetaja Linda Riiner.

1950/51. õppeaastast sai Tartu Muusikakoolist kesk-eriõppeasutus, kus muusikaliste ainete kõrval õpitakse ka üldhariduslikke aineid. Kooli lõpetanu saab koos kesk-eriharidusega vastava kvalifikatsiooni. Varem võeti õpilasi vastu, tehti kursuse- ja lõpueksamid, viidi õpilasi ühelt erialalt teisele, vabastati ühe või teise aine õppimisest kogu õppeaasta vältel. Õpilase kuuluvust teatud kursusele määrati eriala järgi, vaatamata sellele, et teistes ainetes oli võlgnevusi ühe või mitme eelmise kursuse osas. Nüüd hakkas õppeprotsess kulgema kindla süsteemi järgi.

1950. a. sai kool ühiselamu. 1952. a. kaotati õppemaks. 1957. a. kinnitati koolile vormimüts.³

³ Müts on tumesinisest sametist, musta sirmiga, kaunistuseks rahvuslikel motiividel pael ja kaks valget kanti. Mütsi vasakul äärel kantakse metallist kandleembleemi.

1959. a. läks Tartu Muusikakool Eesti NSV Riikliku Kõrgema ja Kesk-erihariduse Komitee alluvusse, mis 1968. a. reorganiseeriti Eesti NSV Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeeriumiks.

1960. a. avati kooli juurde kaugõppeosakond klaveri, orkestripillide ja koorijuhtimise erialadega. Kaugõppeosakonna tööd hakkas juhatama õpetaja Heino Kostabi. 1963. a. võeti kaugõppeosakonda vastu ka rahvapillide eriala õpilasi, seevastu 1964. a. alates toimus vastuvõtt kaugõppesse ainult koorijuhtimise erialal. Kaugõppeosakond suleb ukSED 1970. a. kevadel, mil lõpetavad viimased kaugõppijad. Praegu on koolis 158 õpilast ja 43 põhitöökohaga, 16 kohakaasluse ning 13 tunnitasu alusel töötavat õpetajat.

2. ÕPILASTE KLASSIVALINE TÖÖ

1948. a. pandi alus õpilaste süstemaatilisele klassivälisele tööle. Hakkasid tegutsema järgmised ringid:

1. Klaveri ja keelpillide interpretatsiooni arendamise ring.
2. Laulu interpretatsiooni arendamise ring.
3. Nõukogude muusikaajaloo ja literatuuri ring.
4. Marksismi-leninismi ring.
5. Dialektilise materialismi ring.

Hiljem ühendati interpretatsiooniringid üheks tervikuks. Käesoleval õppeaastal tegutsevad muusikaring, muusikateaduslik ring, estraadiring (vokaal- ja instrumentaalansamblid), sõnakunsti- ja kirjandusring, matkaspordiring, male-kabe ning foto- ja kinoring.

Õpilaste kehaliste võimete arendamisel teeb hinnatavat tööd kehakultuurikollektiiv, kelle initsiatiivil korraldatakse treeninguid, koolisiseseid ja tehnikumidevahelisi võistlusi, hoitakse korras kooli spordivarustust jne. Kehakultuurialast tööd koolis juhib juba pikeemat aega kogenud spordipedagoog Juta Kerem.

3. ÜHISKONDLIKUD ORGANISATSIOONID

1940. a. sügisel hakati organiseerima kommunistlikke noori, kelle esimeseks ülesandeks sai kooli punanurga korraldamine ja seinalehe väljaandmine Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 23. aastapäevaks. Esimesteks kommunistlikeks noorteks Tartu Muusikakoolis olid Friida Krimm, Paul Sarv ja Leo Schotter. Kuna aga tollal komsomolialised õpilased õppisid paralleelselt ka üld-

hariduslikus koolis, siis loodi muusikakoolis iseseisev komsomoli-
algorganisatsioon alles 21. oktoobril 1948. a. Käesoleval ajal on
komsomoli-organisatsioonis 103 liiget. Algorganisatsiooni sek-
retäriks on õpilane Vaike Prans.

1941. aastal loodi kooli juurde Punase Risti algorganisatsioon.
Oppenõukogu valis organiseerijateks õpetajad Ida Adamsoni,
Salme Kanni ja Aleksandra Sarve. Praegu koosneb algorganisat-
sioon 170 liikmest. Esimeheks on õpetaja Eha Mälksoo.

19. novembril 1944 määrati Tartu Riikliku Muusikakooli volini-
kuks Haridus- ja Kunstiõõliste Ametiühingu juurde õpetaja Mall
Sarv. Alustas tegevust muusikakooli ametiühingu algorganisat-
sioon. Tänapäeval on see Tartu Muusikakooli suurimaks ühiskond-
likuks organisatsiooniks, hõlmates kõiki õpilasi ja põhikohaga õpe-
tajaid ning teenistujaid (kokku 195 liiget). Muusikakooli ameti-
ühingu komitee koos vastava aktiiviga on direktsioonile suureks
toeks kooli elu korraldamisel ja juhtimisel.

Septembris 1949 hakkas koolis tegutsema ALMAVÜ algorgani-
satsioon, mis käesolevaks ajaks on kasvanud 110-liikmeliseks.
Selle organisatsiooni tööd juhib õpetaja Peeter Lokk. Algorgani-
satsiooni juures töötab ALMAVÜ õppepunkt, kus valmistatakse ette
Tartu Kunstikooli ja Tartu Muusikakooli kutse-eelseid noormehi
astumiseks Nõukogude armeesse. Suurt tähelepanu pööratakse nor-
matiivide «Valmis Kodumaa Kaitseks» sooritamisele.

Noorimaks meie koolis on partei algorganisatsioon. Viimane
avaldab suurt mõju kooli õppe- ja kasvatustööle ning õpetajate ja
õpilaste silmaringi avardamisele. Algorganisatsiooni sekretäriks
juubeliaastal on õpetaja Galina Kalpina.

4. ÕPETAJATE TEADUSLIK-METOODILINE TÖÖ

Oppenõukogu protokollist nr. 111 (1. VII 1950) võib lugeda, et
klaveri eriala õpetajatele on antud uurimistööd ja püstitatud nõue,
et kõik õpetajad hakkaksid harjutama ja esinema, et oma elava ees-
kujuga innustada õpilasi aktiivsemale tööle. Esiialgu kandis see töö
siiski juhuslikku ilmet. Alates 1965/66. õppeaastast loodi kindel
süsteem: kõik õpetajad peavad tegelema metoodilise tööga, mida
koordineerib ainekomisjon. Nii on igal õpetajal oma teema, mille
kallal ta töötab. On ka suuremaid ettevõtmisi, mis on saanud oma
lõpliku kuju avaliku loengu, NSV Kõrgema ja Kesk-erihariduse
Ministeriumi Teaduslik-Metoodilise Kabineti poolt välja antud

loengukonspektide või isegi iseseisva raamatu näol. Olgu siin loetletud mõned neist töödest:

H. Kostabi «Muusika elementaarteooria»

V. Tordik «M. Lüdigu «Mälestused»»

E. Sori «Harmoonia»

R. Ritsing «Koorimetoodika» II

A. Karm «Heliredelite ja arpedžode sõrmestike süstematiseerimisest ja õpetamise metoodikast»

A. Regi «Puhkpilliõpetamise metoodika» (trükkimisel).

Tänu metoodiisele tööle toimub õpetamine koolis tänapäeva tasemel ja ka laiemale ringkonnale on midagi pakkuda. Palju on esinetud loengute ja ettekannetega nii koolis kui väljaspool kooli. Rahvaülikooli muusikaosakond töötab tervenisti Tartu Muusikakooli baasil. Seda juhatab õpetaja A. Sarv. Lektoritena esinevad A. Sarv, E. Sori, V. Tordik, A. Allikvee, R. Ritsing jt. Käiakse konsultatsioone andmas üldhariduslike koolide muusikaõpetajatele ja koorijuhtidele (M. Tigane, R. Ritsing, R. Laasmäe, P. Loka). Paljud õpetajad ja kontsertmeistrid esinevad avalikel kontsertidel. Õpetajad R. Ritsing ja R. Laasmäe olid juubelilaulupeol üldjuhtideks. Käesoleva artikli raames ei jõuagi üles lugeda kõike, millega tegeldakse. Võib ainult öelda, et töö on sisukas, mitmepalgeline ja väga huvitav.

Astudes sajandi teise poolde tahaksin soovida, et Tartu Muusikakooli kollektiiv säiliks alati noorena, energilisena ja algatusvõimelisena. Ainult siis on võimalik saavutada töös häid tulemusi ja panna oma muusikaga ka rahvast kaasa elama.

Tartu Muusikakool *muusikuid kasvatava õppeasutusena*

ALEKSANDRA SARV

Suurte juubelite aastal tähistab oma 50. aasta juubelit ka Tallinna Riikliku Konservatooriumi väiksem vend — Tartu Muusikakool. Heitkem sel puhul pilk tagasi 50 aasta jooksul tehtud tööle. Kooli arengut võiks jagada põhiliselt kolme etappi: I — aastad 1919—1927, II — 1927—1940, III — 1940—1969. Valgustades Tartu Muusikakooli tähtsust muusika-alast kaadrit kasvatava õppeasutusena, puudutan põhiliselt kaht viimast etappi, kuna aeg 1919.—1927. aastani oli üsna ebamäärane ja intriigiderohke. Sellest perioodist on aga meeldiva mälestuse jätnud mõned õppejõud. Esikohal on siin prof. Heino Eller ja tema muusikateoreetiliste ainete tunnid. Täpne, arusaadav, lakooniline seletus, nõudlikkus ja heatahtlik huumor aitasid kaasa aine põhjalikule omandamisele. Alfred Karafini (Karindi) tunnid olid samuti elavad ja huvitavad, kuid huumor oli üsna piprane. On meelde jäänud ka teadmata kust ilmunud klaveri eriala professor Gamaleja, kes töötas koolis umbes kahe aasta jooksul ning kadus sama salapäraselt ning ootamatult, nagu ta oli tulnud. Meenuvad ka õppejõudude esinemised. Sel ajal kontserteerisid õpetajad Zamõko (viul) ja Berkovitz (tšello), ka prof. Gamaleja esines paari kontserdiga.

Tartu Helikunsti Selts algas oma tegevust 1927. a. septembris muusikakooli reorganiseerimisega. Vaatamata majanduslikele raskustele ja sellele, et samal ajal töötas Tartus veel «konkurent» — Tartu Konservatoorium, suutis kool Miina Härma agara abiga, direktor Harald Laksbergi juhtimisel näidata juba esimesel aastal küllaldaselt elujõulisust. Sellele aitas suurel määral kaasa pedagoogilise kaadri paremiku siirdumine Tartu Kõrgema Muusikakooli teenistusse.

Kooli peamiseks eesmärgiks oli aidata kaasa eesti rahvusliku muusikakultuuri üldisele arengule, anda süstemaatilist muusikalist haridust muusikahuvilistele ja valmistada ette professionaalseid muusikuid ning pedagooge. Kooli struktuur, õppeplaanid ja programmid kodanlikul perioodil erinesid suurel määral praegustest.

Koolis õpiti ainult muusikalisi aineid. Eriaine tunnid toimusid 2 korda nädalas à 30 minutit. Rühmatunnid kestsid 45 minutit. Õppeplaanides puudusid sellised praktiliseks tööks vajalikud ained nagu eriaine õpetamise metoodika, pedagoogika, pedagoogiline, dirigeerimis- ja kontsertmeistripraktika, kuigi koolis eksisteeris teiste hulgas ka pedagoogiline haru. Kooli lõpetanud said atestaadi (keskharidusega) või lõputunnistuse (lõpetamata keskharidusega). Lõpueksamid toimusid küll saalis, kuid ainult eksamikomisjoni juuresolekul. Ei mäleta, et oleks toimunud pidulikke aktusi õppeaasta alguse või lõpetamise puhul. Lõputunnistusi ja atestaate anti kätte kantseleis. Lõpetanuid tööga ei kindlustatud.

Õpilaskonnas esines suur voolavus, sest vajadus muusikaalase kaadri järele oli üsna väike. Oli ju vabariigis muusikakoole vähe. Tartu Muusikakooli astus igal sügisel üsna palju õpilasi: põhiliselt kõikus vastuvõetute arv 32—45 vahel. Kuid oli aastaid, kus võeti vastu tublisti rohkem, näiteks 1929. aastal 61 õpilast, 1938. a. koguni 65 õpilast. Lõpetajate arv oli vastuvõetute arvuga võrreldes haruldaselt väike, kõikudes ühest kuni kaheksani aastas. Ajavahemikul 1927—1939 lõpetas kooli 62 õpilast. Suurim lõpetajate arv oli klaveri erialal — 35. Mõningad võimekad õpilased sooritasid lõpueksamid Tallinna Konservatooriumis, ilma eelnevalt muusikakooli lõpetamata. Mainitud perioodil langes 740-st vastuvõetud õpilasest välja ca 550 (ca 43 õpilast aastas). Osa asus ümber vabakuulajateks. Õpilaste üldarv koos vabakuulajatega kõikus 150—190-ni. Õpetajate arv oli 15—18. Õppetöö toimus järgmistel erialadel:

klaver, viiul, tšello — õppeaeg 9 aastat;

orel — õppeaeg 7 aastat;

laul ja puhkpillid — õppeaeg 5 aastat;

kompositsioon — õppeaeg 4 aastat.

1934. a. pikendati õppeaega 6—10 aastani. Eksisteerisid ka ettevalmistus- ja täienduskursus, kuid need ei olnud kohustuslikud. Õppeaeg jagunes alg-, kesk- ning kõrgemaks kursuseks. Lisaks erialale õpiti järgmisi õppeaineid: üldmuusikateooriat, solfedžot, harmooniat, instrumenteerimisõpetust, vormiõpetust, akustikat, muusikaajalugu, esteetikat, koosmängu.

Õpilaste vanus kõikus umbes 11—30 aastani. Näiteks oli 1929. a. kuuekümnene ühest vastuvõetust kõige noorem 11-aastane, kõige vanem 32-aastane. Sisseastunute keskmine vanus oli 20 aastat.

Võib julgelt öelda, et need, kes lõpetasid kodanlikul ajal muusikakooli, olid tõelised entusiastid. Nad õppisid muusikat, sest nad ei saanud teisiti. Väljavaateid töö saamiseks oli vaid kõige silmapaistvamatel ja sedagi juhul, kui vabanes koht. Progressi muusika-

alase kaadri nõudmise osas ei esinenud. Kindla töökoha saamine oli seotud juhusega.

Käsitletud perioodi jooksul töötasid koolis järgmised õpetajad: Direktor H. Laksberg — esteetika, akustika, muusikaajalugu, H. Eller — kompositsioon, muusikateoreetilised ained, A. Karafin (Karindi) — muusikateoreetilised ained, J. Karis — orel, muusikateoreetilised ained.

Klaveri erialal olid õppejõududeks A. Hippus, A. Brosse, L. Brosse, I. Kaudre, L. Milk, O. Roots, W. Tilting, ühe aasta jooksul sõitis igal nädalal Tallinnast kohale prof. A. Lemba.

Viiuli erialal — R. Peenemaa, E. Turgan.

Tšello erialal — M. Slatkin, T. Kuusna.

Puupuhkpillid — A. Ojassoo; vaskpuhkpillid — J. Niksmann.

Laulu erialal — R. Jõks, H. Kikerpill, A. Mahotina, T. Kroon.

Iseloomustavaks jooneks sel perioodil oli õpetajate eraldatud tööstiil. Esines juhuseid, et hoiti oma õpetamise meetodeid salajas, paluti õpilasi nendest teistele mitte rääkida. Ka õpilaskollektiivist ei saanud juttugi olla, kuna kokku saadi ainult kord aastas — jõulupuul. Negatiivseks nähtuseks oli ka mõne eriaine metoodikas esinev juhuslikkus, ebateadlikkus, mille tõttu mõnigi tubli ja töökas õpilane ei suutnud ületada tehnilisi raskusi.

Ergutuseks õpilastele oli enamiku õppejõudude avalik interpretatsioonitegevus kas teatrilaval või soolokontsertide ja kammermuusika näol (R. Jõks, A. Mahotina, T. Kroon, R. Peenemaa, E. Turgan, M. Slatkin, T. Kuusna, O. Roots, L. Milk). Tähelepanu väärib, et õpetajate kammeransambel, mille koosseisu kuulusid E. Turgan, W. Tilting, L. Milk, O. Roots, K. Grünberg (Vihermäe) ja ülikooli professor A. Paris, esines pidevalt tasuta.

Tartu Kõrgemas Muusikakoolis said oma muusikalise ettevalmistuse nimekad heliloojad Alfred Karindi, Eduard Oja, Eduard Tubin, Johannes Bleive (H. Elleri klass); dirigendid Richard Ritsing, Voldemar Kliimand, Olav Roots; ooperiartistid Rudolf Jõks, Aarne Viisimaa, Ernst Kruuda, Rudolf Alari, Helmi Aren (kaks viimast juba õpetaja R. Jõksi klassist); pianistid Olav Roots, Wilhelm Tilting, Leonid Milk jt.; pedagoogid ning orkestrandid. Selles koolis sai muusikalise hariduse mitmekülgne muusik — rahvamuusika viljeleja, kontrabassist ja ooperilaulja Elmar Luhats.

1940. aastal hakkas kool tööle Tartu Muusikakooli nime all. Vasuvõtueksameil 1940. a. oktoobris võeti vastu 69 ning jaanuaris 1941. a. 26 uut õpilast. Õppeplaanid täienesid uue erialaga — rahvapillid (akordion, bajaan, mandoliin, kannel). Mäletan erilist

õhkkonda, mis valitses sügise vastuvõtu järel: terve rida töölisnoori asus õppima muusikat. Hardumusega istuti klaveri ette (isegi üldklaveri tunnis), esimese õppeaastaga võeti läbi laste-muusikakooli 2—4 klassi programm. Sellest ajast jäi eriti meelde õpilane Aino Kiple (Viks) oma õppetöösse suhtumise ja edusammude poolest.

Kool täienes rea uute õppejõududega. Tööle võeti õpetajad Salme Kann (laul), E. Saks (akordion ja bajaan), Aleksandra Sarv (üldklaver), Aurora Semper ja Johannes Bleive (muusikateoreetilised ained), Karl Brückner (viiul) jt.

Konkurss sisseastumiseksamitel oli suur. Väikesed ruumid ei suutnud mahutada kõiki muusikahuvilisi. Mäletan kooli seinalehest viiuli eriala õpilase F. Kuusi joonistatud karikatuuri. See kujutas kumeraks vajunud koolimaja, mille akendest, ustest, korstnatest tungisid välja õpilaste näod pillidega ja helid noodimärkide kujul, kuna alumisel korrusel asuv autokool samal ajal näitas tühje akna-klasse ja korralikult asetsemaid majaseinu.

1941. a. kevadel töötas koolis 20 muusikapedagoogi ja õppis ligi 200 õpilast (huvitav märkida, et meessoost õpilasi oli 104, naissoost 96). Kooli lõpetas 3 õpilast.

Eesti muusikakultuuri hooga arengu katkestas fašistliku Saksamaa sissetung meie kodumaale. Kolm aastat kestnud fašistliku okupatsiooni periood on surnud aeg meie muusikaajaloos. Kolme aasta jooksul on Tartu Muusikakoolis registreeritud ainult üks lõpetaja (laulu erialal). 1941/42. õppeaastal algas õppetöö alles veebruaris. Üldiselt toimus õppetöö vaid mõned kuud aastas. Kuigi uute õpilaste vastuvõttu teostati 2 korda aastas, kahanes õpilaste arv pidevalt suure väljalangevuse tõttu. Kooli kantseleis asus paks raamat keelatud heliloojate nimestikuga, kus leidusid Mendelssohni, Saint-Saënsi, Maikapari ja paljude teiste nimed.

1944. a. veebruaris rekvireeriti kooliruumid taganevate fašistlike vägede poolt. Eriala tunnid toimusid võimaluste piirides õpetajate kodudes, kuhu oli paigutatud ka osa kooli inventarist. Mee-nutan sellest ajajärgust oma õpilast, praegust Tartu Muusikakooli direktorit Ago Russakut, kes ainukesena kogu klassist käis eriaine tundides järjekindlalt ning täpselt, hästi ettevalmistatuna ning tasakaalukana.

Punaarmee võit fašistliku Saksamaa üle andis võimaluse taas jätkata tööd. Tartu Muusikakool avas oma ukse 8. oktoobril 1944. aastal, seekord Tartu Riikliku Muusikakooli nime all. Kooli tubli pedagoogilise kaadri osavõtul saadi üle paljudest majanduslikest raskustest. Remonditi kooliruumid, muretseti kütet, milleks käidi

turvast ja puid lõikamas ning laadimas, võeti agaralt osa linna taastamisest ja kaunistamisest.

Seda ajajärku iseloomustab õpetajate ja õpilaste innukas osavõtt ka kõige ebameeldivamatest ja raskematest töödest, entusiastlik suhtumine õppetöösse, isiklike mugavuste põlgamine.

Sügisestel vastuvõtueksamitel oli erakordselt suur konkurss (igale kohale 4—5 sisseastujat). Vastuvõtueksamid toimusid oktoobris 1944. a. ning jaanuaris 1945. Vastu võeti kokku 69 uut õpilast. 1944/45. õppeaasta lõpuks õppis koolis 217 õpilast, õpetajaid oli 35 ümber.

Esialgself töötas kool kodanlikuaegsete õppeplaanide ja programmide järgi. Järk-järgult kohandati õppeprogrammid vastavalt nõukogude muusikakooli õppeplaanidele. Kuni 1948/49. õppeaastani töötas Tartu Riiklik Muusikakool umbes Tartu Kõrgemas Muusikakoolis ettenähtud õppeajaga vastavatel erialadel. Edukad õpilased said stipendiumi.

1949. a. sügisel jaotati kool vastavalt NSV Liidu muusikaõppeasutuste tüüpidele Tartu Laste Muusikakooliks ning Tartu Muusikakooliks. Samal aastal hakati viimases õpetama ka üldhariduslikke aineid ning kool muutus kesk-eriõppeasutuseks, mille ülesandeks on ette valmistada kesk-eriharidusega muusikalist kaadrit.

Alates 1949. aastast oli kooli vastuvõtukontingendiks 35—44 õpilast aastas, mida 1960. a. vähendati 32-ni seoses kaugõppeosakonna avamisega. Kaugõppe osakonnas said muusikalise erihariduse paljud tublid muusikud, nagu Ottniell Jürissaar, Kaarel Tuberik, Helmut Kostabi, Malle Valt, Helju Laikre jt.

Õppeplaanid täienesid praktiliseks tööks vajalike ainetega: eriaine õpetamise metoodika, psühholoogia, pedagoogika, mitmesugused praktika liigid. Kooli lõpetanud kindlustatakse töökohaga vastavalt kvalifikatsioonile.

1945. a. — 1969. aastani lõpetas kooli 567 noort spetsialisti, neist 8 kahel erialal. Piiratud vastuvõtukontingendile vaatamata on lõpetajate arv pidevalt kasvanud.

Kooli lõpetas

1945.—1949. a. — 37 noort spetsialisti

1950.—1954. a. — 90 „

1955.—1959. a. — 123 „

1960.—1964. a. — 149 „

1965.—1969. a. — 168 „

Kooli lõpetanud suunatakse tööle lastemuusikakoolidesse, teatritesse, professionaalsetesse kooridesse ning orkestritesse ja üldhariduslikesse koolidesse.

Osa Tartu Muusikakooli lõpetanuist jätkab õpinguid konservatooriumis, kuhu ka käesoleval aastal asus õppima 15 noort.

Ajavahemikul 1948.—1969. aastani lõpetas Tallinna Riikliku Konservatooriumi 135 Tartu Muusikakooli kasvandikku.⁴ Lenigradi Konservatooriumi on lõpetanud muusikateaduse erialal Eva Sori, laulu erialal Helju Koppa, Moskva Gnessinite nimelise Muusikapedagoogilise Instituudi lõpetasid Salme Kanni klassist pärinev Margarita Miglau (töötab solistina Moskva Suures Teatris), Mihhail Dmitrijev (suunati tööle Pihkva Muusikakooli), Sulev Kald ja Uno Uiga (töötavad Tartus muusikaõpetajate ja koorijuh-tidena). Tartu üldhariduslike koolide ja Pedagoogilise Kooli õpe-tajatena töötavad edukalt Tartu Muusikakooli vilistlased H. Lukk, L. Ustav, A. Bender, V. Helm jt., kes on tuntud ka tublide diri-gentidena.

Tartu Muusikakooli lõpetanud töötavad paljudes Eesti NSV lin-nades ja rajoonides. Paljud neist on tunnustatud õpetajad, koori-juhid, ooperisolistid, koori- ja orkestriartistid. Paljude töö tulemu-sed on leidnud tunnustust ja neid on autasustatud ENSV Ülemnõu-kogu ning kohalike partei- ja täitevkomiteede aukirjadega. Tallinna Riiklikus Konservatooriumis töötab 9 Tartu Muusikakooli kasvan-dikku, Tallinna Muusikakoolis ligi 20. Tartu Muusikakooli 41-st põhikohaga õpetajast kuulub 28 Tartu Muusikakooli lõpetanute hulka.

Peaaegu eranditult koosneb Tartu Muusikakooli lõpetanutest Tartu Laste Muusikakooli kollektiiv, kaasa arvatud direktor Friida Krimm ja õppealajuhataja Virve Vääri.

RAT «Estonia» ning RAT «Vanemuise» lavastustes võime tihti kuulda soliste Maarja Haamerit, Ivo Kuuske, Henn Paid, Mare Puuseppa, Aino Seepi, kes lõpetasid teenelise lauluõpetaja R. Jõksi klassi; Leida Jürgens, Illart Orav, Voldemar Kuslap, Laine Mustas-saar kuuluvad õpetaja A. Kurtna klassi lõpetanute hulka. Ka mõle-ma teatri koori ja orkestri koosseisus on rohkearvuliselt Tartu Muusikakooli kasvandikke. Tubli töötajana on tuntud RAT «Vane-muise» dirigent Valdeko Viru. RAT «Vanemuises» töötab ligi 50 Tartu Muusikakooli kasvandikku. Oma loominguliste saavutustega rõõmustavad endisi õpetajaid Eesti Raadio ja Televisiooni Segakoori peadirigent Ants Üleoja, dirigent Tõnu Kangron, RAT «Estonia» koormeister Venno Laul, Tallinna Üliõpilassegakoori dirigent Ants Sööt, Tartu Akadeemilise Meeskoori dirigent Alo Ritsing.

⁴ Käesoleval ajal õpib Tallinna Riiklikus Konservatooriumis 46 Tartu Muu-sikakooli kasvandikku.

Koorijuhtidest on paistnud silma veel Tartu Muusikakooli direktori asetäitja õppealal Peeter Lokk, TRÜ naiskoori dirigendid Linda Taal ja Vaike Uibopuu jt.

Loetelu lõpuks nimetaksin veel heliloojaid Jaan Koha, Jaan Räätsa, Raimond Lättet, muusikateadlast ja pianisti Helju Tauki, kelle erialased saavutused on leidnud üldist tunnustust.

Perioodil 1944—1960 on Tartu Muusikakooli kollektiiv pidevalt arenenud. Kollektiivi liikmete omavaheline suhtlemine on siiras ning avameelne, kriitiline meel on hästi arenenud ning kriitikasse suhtutakse arukalt ja asjalikult.

Võitlus sõjajärgsete raskustega (linna taastamine ja kaunistamine, kütte muretsemine, koolihoone remontimine ning korrastamine) ning poliitiline enesetäiendamine Marksismi-Leninismi Õhtuülikoolis ning seminarides on kasvatanud õpetajates ühiskondlikku mõtlemislaadi, mis avaldub laiaulatuslikus ühiskondlikus töös (rahvaukooli muusikaosakonna teenindamine, šeflustöö noorte hulgas, osavõtt linna isetegevuse ülevaatustest žüriiliikmetena, õpetajate tasuta avalikud kontserdid jne.). Õpetajate eeskujul on ka õpilastes arenenud kohusetunne, soov mitte ainult võtta, vaid ka anda, mis eriti eredalt avaldub tööle suunamisel. Tartu Muusikakooli kasvandikele on iseloomulik asjalik ning tõsine suhtumine tulevase töökoha valikusse: nõustutakse siirduma tööle ka kõige kaugematesse rajoonidesse. Õpilased võtavad aktiivselt osa tartlaste muusikalisest teenindamisest: esinetakse kontsertloengutel, asutustes ning agitpunktides. Kooli brigaadide esinemise arvooeses riiklike pühade ning valimistega on kuni 50 aastat.

Nimetamisväärne on pedagoogilise kollektiivi areng metoodilise meisterlikkuse osas, millele aitavad palju kaasa sidemed Moskva, Leningradi ning Tallinna konservatooriumide õppejõududega.

Klaveri eriala õpetajad tuletavad siira tänulikkusega meelde Leningradi Konservatooriumi professori N. Golubovskaja loenguid. Tallinna Konservatooriumi õppejõu dotsent Anna Klasi tihe kontakt Tartu Muusikakooliga aitas sõjajärgseil aastail lahendada mõnegi ümmiku ja arusaamatuse metoodika osas. Pidev koostöö prof. Bruno Lukiga on märgatavalt tõstnud õpetajate erialase töö taset. Olles korduvalt kvalifikatsioonikomisjoni esimeheks, aitas prof. B. Lukk oma autoriteetse, asjatundliku ning põhjaliku kriitika kaasa kogu kollektiivi loova mõtte arengule.

Klaveriõpetajad mõtlevad tänuga Moskva Gnessinite-nimelise Muusikapedagoogilise Instituudi õppejõudude Maria Grinbergi ja prof. Aleksander Johhelese abile.

Õpetajate tööle on avaldanud edasiviivat mõju ka pidev tradit-

siooniline kontakt Tallinna Muusikakooliga. Klaveri-, orkestri-, koorijuhtimise ning rahvapilliosakondade üritused koos Tallinna Muusikakooli vastavate osakondadega on ergutanud õpilasi paremale tööle erialal, kogemuste vahetamine õpetajate vahel on aktiveerinud mõtet metoodiliste ning kasvatuslike otsingute suunas.

Pedagoogilise kollektiivi vooruseks on see, et ta ei ole kaugeltki rahul oma saavutustega. Tema eesmärgiks on edasine õppe- ja eriti kasvatustöö täiustamine. Ergutavalt mõjub teadmine, et ei ole kaugel aeg, mil vana koolimaja kõrvale kerkib kaunis juurdeehitus, mille projekteerimisele ning dokumentatsiooni valmistamisele on juba asutud. See on ilus kingitus kooli juubelisünnipäeva puhul ENSV Kõrgema ja Keske-erihariduse Ministeriumi poolt.

Tartu Muusikakooli vilistlasi, kes on töötanud samas koolis õppejõuna

I ETAPP (1919—1927): Helmi Hirv, Rudolf Jõks, Valmar Kajara, Alfred Karindi, Jakob Kuik, Evald Laanpere, Harald Laksberg, Friedrich Mihkelsoo, Silvia Märtson, Richard Ritsing, Oldi Tiido.

II ETAPP (1927—1940): Olga Andrejev, Johannes Bleive, Marta Jõudu, Selma Kaho, Selma Kaudre, Voldemar Kliimand, Alma Kurtna, Elmar Luhats, Bruno Lukk, August Metsa, Leonid Milk, Eduard Oja, Olav Roots, Aleksandra Sarv, Mall Sarv, Wilhelm Tilting, Eduard Tubin.

III ETAPP (1940—1969): Aare Allikvee, Vladimir Annikov, Kaupo Antzon, Epp Hansberg, Mall Heinmaa, Viive Hindrikson, Endel Jukk, Leida Jürgens, Endel Kangro, Hilja Kangro, Aime Karm, Mati Kirsimäe, Vaike Klaar, Jaan Koha, Udo Kolk, Heino Kostabi, Friida Krimm, Arvo Kunder, Ivo Kuusk, Elle Käppa, Juta Laan, Peeter Lokk, Toivo Luhats, Juta Malm, Eha Mälksoo, Mare Orgse, Armond Pajo, Viive Pajuri, Volita Paklar, Aino Poolakene, Enn Rebane, Meeta Regi, Alo Ritsing, Ago Russak, Eeva Sori, Anatoli Zukov, Linda Taal, Maie Tigane, Mai Toode, Laine Ustav, Vaike Vainer, Valdeko Viru, Endel Vunk.

Kilde Tartu Muusikakooli komsomoli-algorganisatsiooni elust

VAIKE PRANS

Praegu elab meie kooli 86-liikmeline komsomolipere V. I. Lenini 100. sünniaastapäeva tähistamise tähe all. Kõik 4 grupp on lülitunud leninlikku arvestusse, vastuvõetud kohustusi püütakse hoolega täita. Meie komsomoli-algorganisatsiooni ülesandeks pole ainult noorte ideelis-poliitiline kasvatamine, vaid ka nendele huvitavate ja emotsionaalsete ürituste korraldamine.

Traditsiooniks on kujunenud sügiseti talgukohtu korraldamine, mille ettevalmistamine ja läbiviimine nõuab suure hulga energiat paljudelt noortelt. Oleme sidunud õpilaste ühiskondlikult kasuliku töö meelelahutusliku osaga — algul Toomemäe nõlvade puhastamine sügislehtedest, seejärel puhkeõhtu, kus mängitakse rahvuslikke mängu, vesteldakse vanadest eesti rahvakommetest, sekka kuulatakse kandle- ja põispillilugusid. Ei puudu ka seajalad, oad, kali ning seajalgade võistlusõõmine.

Selle hooga sügispeoga on meie kooli kommunistlikud noored näidanud, et nad ei armasta käsi rüpes hoida, vaid aitavad igati kaasa ühiskondlike ürituste läbiviimisel.

Meie organisatsioonil on tihedad sidemed kooli kommunistidega, kes on meid alati abistanud nõu ja jõuga, võtnud osa komsomoliprožektori kontrollreididest.

Sel õppeaastal ootavad meid ees paljud huvitavad üritused: kohtumine kooli vilistlastega, RAT «Vanemuine» stuudiolastega, TRÜ Rahvusvaheliste Suhete Ringi liikmetega. V. I. Lenini juubeli puhul esitame ülekoollilise ansambli ja lektoritega vastava temaatikaga montaaži.

Juubilarile

K. LEICHTER

See oli 1923. a. sügisel, kui esmakordselt nägin Tartu linna Meeldivad sidemed temaga püsisid seejärel «külmematel aasta-aegadel» kümme aastat. Mõne hea aasta õppisin siis Tartu Kõrgemas Muusikakoolis, paar aastat ka siis, kui ta kandis Tartu Konservatooriumi nime. Midagi nende nimetuste vahepealset ta tegelikult oligi: töötasid seal ju siis õppejõududena Juhan Aavik ja Heino Eller, Tallinna professorid Artur Lemba ja Johannes Paulsen ning mõnigi õppija lõpetas eksternina Tallinna Konservatooriumi. Ka siis, kui konservatooriumi nimetus ära langes, peeti õigeks, et Tartu vajab kahtlemata I järgu muusikakooli. Ja omaette järku ta jäigi Muusikalise Hariduse ja Kultuuri Edendamise Seltsi ühe hoolealusena. Seltsi asutaja, vaimne ja majanduslik juht oli ülienergiline Miina Härma, kelle peaaegu küüniline visadus, eriti majanduslike murede ületamisel, oli hästi tuntud nii Tartus kui Tallinnas. Neil, kelle abi ta vajab, oli tema eest peaaegu võimatu pelgu pageda. Kord ilmunud M. Härma hommikul kell kaheksa haiglasse ja küsinud, millal tuleb muusikakooli kuratooriumi liige dr. med. R. Bernakoff. Saanud vastuse, et umbes kella poole kahe-teistkümnepaiku, lausunud ta rahulikult: «Hea küll, ma ootan.» Ja jäänudki ootama. Poole kahe-teistkümnepaiku ei tulnud tal muidugi oodata... Selts suutis igatahes korraldada muusikakooli asju, suvemuusikat, kammer-, koori- ja solistide kontserte. M. Härma ei unustanud muidugi ka «Postimehe» mõneti kasulikku kaasabi. «Vanemuise» kõrval oli sellel mõju muusikakoolis õppijaile, kellest mitmed olid ettekandeil kaastegevad, ja Tartu kihavale õpilaste ning üliõpilastele. Ja siis, kui sümfooniakontserte ei suudetud korraldada, said hoo sisse kammermuusikaõhtud ülikooli aulas. Kaastegevad olid muusikakooli õppejõud, õpilased ja ka ülikooli professorid. Vist keegi ei mäleta, et oleks olnud puudu kuulajaist. Ja veel: Tartu Kõrgemast Muusikakoolist, tänu Heino Ellerile, võrsus siis ka eesti heliloomingu teine, muusikute ja publiku meeli erutav «modernistide» Tartu koolkond...

Konservatooriumilinn Tallinn oli suurem, kuid traditsionaalsema koolkonnaga muusikakeskus. Esteetilistes ja muusikakultuuri küsimustes tekkisid koolkondade vahel lahkavõimised. Need kutsusid esile poleemikat ja peamurdmist, aga ka probleemidesse süvenemist. Uudne ja harjumatu erutas publikut mõlemas keskuses. Aja möödudes harjuti ja õpiti hindama uudsemas kõlavuses muusikat, mis jättis meie muusikakultuuri arenguteele püsivad jäljed.

Neid aegu meenutades ja mõtteid mölgutades ei saa lahti tahtest läkitada Tartu Muusikakoolile ühes juubeli õnnesooviga ka soov, et Tartu Muusikakool kujuneks kooliks, mis virgutaks ja tõstaks oma humanitaarteaduste linna teiseks Eesti väljapaistvaks muusikakultuuri keskuseks.

Mälestusi Tartu Kõrgemast

Muusikakoolist

ALFRED KARINDI

Lapsepõlvest alates olin unistanud orelimängust ja muusiku kutsest. Unistuste teostumiseks aga puudusid igasugused välja-vaated paljulapselisest vaesest perekonnast pärineval noorukil, nagu seda olin mina. Kui 1919. aastal asutati Tartus Kõrgem Muusikakool, olin Tartu Õpetajate Seminari eelviimase klassi kasvandik. Mul puudus julgus minna Muusikakooli õpilaseks. Seminari muusikaõpetajaks oli tol korral Mart Saar, kes kord juhuslikult pealt kuulas minu improviseerimist-musitseerimist. Tema oligi see, kes mulle soovitas astuda Muusikakooli. Nii võtsingi julguse kokku ja 1920. aasta sügisel ilmusin Tartu Kõrgema Muusikakooli vastuvõtukomisjoni ette. Komisjon koosnes üliautoriteetsetest isikutest, kes vastavate katsete ja küsitlustega tegid kindlaks minu sobivuse muusika õppimiseks. Siin oli kooli direktor Juhan Aavik, keda ma tundsin seminarist, kus ta oli muusikaõpetajaks ja laulukoorijuhiks; Mart Saar, keda ma samuti olin näinud seminari klassides ja kelle soovitusel ma katsetel olingi; Cyrillius Kreek — tollel ajal nooruke mees, aga meelde on jäänud, et ta oli seal oma lahutamatu piibuga; Heino Eller, keda ma siis veel ei tundnud ja Leenart Neumann, kes katsete tulemuste põhjal konstateeris minul absoluutse kuulumise olemasolu. See komisjon määras mind teoreetilistes ainetes kohe kolmandale kursusele, sest seminaris õppides olin juba tutvunud elementaarteooriaga ning solfedžeerisin vabalt viuli- ja bassivõtmes. Klaverimängus ei olnud ma tollel ajal ka enam päris algaja: olin lapsest saadik «klimberdanud» ja mängisin mõndagi tõsisist pala, mille seas oli ka Beethoveni «Pateetiline» sonaat ja mitmed Griegi klaveripalad. Viimastel aastatel olin ka püüdnud oma oskusi süstematiseerida ühe eratundideandja klaveriõpetaja juures.

Nii algasid 1920. a. sügisel minu õpingud Tartu Kõrgemas Muusikakoolis ja lapsepõlveunistuste realiseerimine. Muusikakoolis õppisin ma alguses orelimängu ja sellele alale ettenähtud teoreetilisi aineid ja üldklaverit. Oreli-eriala õpetajaks oli Tartus hästi

tuntud pedagoog-organist, Peterburi Konservatooriumi kasvandik Johannes Kärt. Ta oskas õpilastele leida sobivaid ülesandeid ja suunas neid oskuskult tehnika omandamisel ja mängitavate teoste sisulisel tõlgitsusel. Harjutamas käisime algul «Vanemuise» hoones teatrisaali rõdutaguses ruumis, kus tollal asus kahe manuaali ja pedaaliga Saueri firma orel, mis harjutusorelina pakkus küllaltki sobivaid võimalusi tehnika omandamiseks. Hiljem viidi orel üle Lossi tänaval asuva Muusikakooli hoovipealseesse väikesesse majja. Oreliklassis õpilaste koosseisu kuulus rida hiljem tuntuks saanud muusikuid, nagu Peeter Laja, Joosep Aavik, Voldemar Blaubrückt (Kajara) jt. Mõnda aega õppis minuga koos ka üks Rudolf Tobiase poegadest, kes aga varsti loobus ja oma baleriinist õe saatjana Ameerikasse siirdus. Joosep Aavik ja Peeter Laja astusid hiljem Tallinna Konservatooriumi oreliklassi ja lõpetasid seal. Paar aastat hiljem õppisid oreliklassis lühikest aega ka Eduard Oja ja Eduard Tubin, kuna see võimaldas õppekavade järgi põhjalikumalt läbi võtta teoreetilisi aineid ja sellega avanes nagu loomulikum tee kompositsiooni alale. Klaverit õppisin Moskva Konservatooriumi kasyandiku neuu Kontovsky juures, kes oli Tartu Kõrgemas Muusikakoolis üldklaveri õpetaja. Teoreetilisi aineid õpetas Heino Eller. Tunnid toimusid nn. torniklassis. Muusikakool asus ju samas majas kus praegugi, Lossi tän. (praegune Lätte tän.) nr. 15 Inglisilla juures.

Solfedžo tundidesse kogunes võrdlemisi kirju seltskond: siin oli küllaltki eakaid õpilasi (Leo Rasin, Elmar Kikas), aga ka minuealisi (Rudolf Semm, Richard Ritsing, Evald Laanpere) ja ka nooremaid. Siin oli selliseid solfedžovirtuoose nagu Rudolf Semm, kes laulis Sacchetti «Solfedžo võtmetes» harjutusi jalustrabavas tempos. Aga kahe- ja kolmehääelse diktaadi kirjutamisel oli mul võistleja ühe klaveriklassi õpilase näol: olenes käe kiirusest, kumb enne valmis sai!

Heino Eller oli tollel ajal noor mees, sirge rühi ja blondi kahus peaga, nõudlik, asjalik, lakooniline oma seletustes ja suurim autoriteet õpilaste seas. Aastaid hiljem saime suurteks sõpradeks ja see sõprus on kestnud seniajani, kus mõlemad oleme juba vanade kirjas. Kümmeaast aastat hiljem räägiti juba H. Elleri ja A. Kapi Tartu ja Tallinna koolist, kusjuures Elleri õpilased püüdsid kõigiti ajaga kaasa minna.

Õpetajate seminari lõpetamise järele 1921. a. kevadel sain töökohta Tartu linna II algkoolis, kus sama aasta sügisest 1927. a. kevadeni õpetasin loodusteaduslikke aineid ja, nagu koolijuhataja nimetas, «vabu kunste» — laulmist ja joonistamist. Algul töötasin

koolis täie koormusega. Ka muusikaõpinguid ei tahtnud katkestada. Tuli töötada sageli ka öösiti, et kõigeaga toime tulla. Eriti hea oli öösiti lahendada orkestratsiooniülesandeid, kui ükski hääl ei seganud kontsentreerumist. Tagajärjeks olid aga mõningad tervisehäired. 1925. a. kevadest alates sain organistikoha ja sama aasta sügisel hakkasin Elleri abilisena õpetama Muusikakoolis solfedžot ja harmooniat. Kaks aastat hiljem olin H. Elleri kompositsiooni-klassi esimese lennu ainukene õpilane. Teised kaaslased katkestasid mitmesugustel põhjustel õpingud.

Vahepeal toimus kahe Tartu Muusikakooli ühinemine üheks Kõrgemaks Muusikakooliks, mis lühikeseks ajaks (1925—1926) kuulutati Konservatooriumiks. Direktor Juhan Aavik siirdus peagi töökohale Tallinna ja Muusikakooli ainujuhiks jäi teise ühinenud kooli, nn. Nieländeri Muusikakooli, direktor August Nieländer. Tekkisid intriigid ja mõnigi Muusikakooli tööd häiriv intsident. Peamised pahandused olid August Nieländeri auahnete püüdluste (ta taotles endale professori tiitlit!) tõttu tema ja Heino Elleri vahel, mille tagajärjeks oli käärimine ka õpilaste seas. Kuna direktor soovis vabaneda Heino Ellerist kui tema auahnete püüdluste peamisest takistajast, Eller aga omas õpilaste seas vastuvaidlematut autoriteeti, olles juba tolleks ajaks loonud oma koolkonna, siis astusid õpilased Elleri kaitseks välja. Koostati märgukiri Haridusministeeriumile ja valiti saadikud, kes selle märgukirja pidid isiklikult esitama haridusministrile. Saadikuteks valiti muuseas ka Eduard Tubin, klaveriklassi õpilane Kuus ja nende ridade kirjutaja. Teisi saadikuid ma nimeliselt ei mäleta. Käisime Tallinnas, esitasime koos märgukirjaga omad pretensioonid toleaegelele haridusministrile Jaan Lattikule, kes lahkelt lubas vahekordi selgitada. Tartu tagasi jõudes aga avastasime, et oleme toleaegeusest Konservatooriumist välja heidetud! Ka klass, kus harilikult teooriatunde andsin, oli minule suletud. Eller töötas meiega edasi oma kodus ja ka J. Kärt andis mulle orelitunde edasi, nõudmata tasu.

Üldse imetlen Heino Elleri nõudlikkust eeskätt iseene suhtes: kogu selle aja jooksul, mil olin tema õpilane, ei jätnud ta ühtegi tundi vahele! Kui ta juhtus olema haige, kutsus ta õpilased enda juurde koju ja tund toimus siiski! Paar kuud hiljem lahenes olukord Miina Härma algatusel ellukutsutud Tartu Helikunsti Seltsi Muusikakooli asutamisega ja Tartu Konservatooriumi likvideerimisega. Uue Kõrgema Muusikakooli direktoriks sai H. Laksberg ja esimese õpilaste kontingendi moodustasime meie — Konservatooriumist väljaheidetud! Nüüd keetsid õpingud Tartu Kõrgemas Muusikakoolis häreteta, kuni ma lõpetasin kompositsiooni eriala Heino

Elleri klassis esimese lõpetajana 1927. aasta kevadel. Paar aastat hiljem lõpetasid oma stuudiumi mitmed kuulsad muusikud, nagu Eduard Tubin, Eduard Oja, Olav Roots, Karl Leichter, Johannes Bleive ja paljud teised.

Nii on Tartu Kõrgem Muusikakool olnud eriti kahekümnendatel ja kolmekümnendatel aastatel, mil seal kompositsiooniõpetajaks oli Heino Eller, eesrindlikuks õppeasutuseks, mis on suuresti mõjutanud eesti heliloomingut ja aidanud tõsta eesti muusikakultuuri sellele kõrgele tasemele, millel ta praegu asub.

Mälestuskilde

JOHANNES BLEIVE

Olen töötanud Tartu Muusikakoolis alates septembrist 1928. a. kuni tänapäevani, algul õpilasena, pärast õpetajana. Mäletan hästi vastuvõtueksamit septembrikuu teisel nädalal, kui astusin kooli viiuliklassi. Oli tugev vihmasadu. Pidin viiuliga läbi vihma kooli minema. Mind eksamineeris H. Eller. Ta palus midagi mängida. Mina ei teadnud midagi peast ja improviseerisin. Nii ma saingi muusikakooli R. Peenemaa viiuliklassi. Hiljem tekkis tahe kompositsiooni õppida ja kahe aasta pärast läksin üle H. Elleri kompositsiooniklassi. Pidin näitama oma teoseid. Neid oli mul juba terve kogu. Arvasin, et õpetaja istub klaveri taha ja mängib neid, aga H. Eller vaatas niisama käes, mõnda kohta kiitis, mõne kohta tegi märkusi. Imestasin, et noote võib niisama lugeda, ilma et neid peab mängima. Nüüd ma selle üle enam ei imesta.

Töö oli õige pingeline. H. Eller nõudis pidevat tööd, nõudis, et iga päev peab kirjutama kas või paar takti. See oli väga hea, sest kui kirjutad ära paar takti, siis — kuidas sa jääd seisma, mõte liigub edasi ja kirjutad ikka rohkem ja rohkem. H. Eller oli õpetajana nõudlik ja parandas töid peensusteni. Võisime ühe takti kallal istuda mitu tundi, enne kui see meid rahuldama hakkas. Kodus ma tegin tavaliselt uuesti ümber seda, mida me tunnis parandasime, õpetaja leidis tunnis jälle mõne uue huvitava võimaluse, mis äratas ikka uusi mõtteid ja arendas oskust mitte rahulduda sellega, mida oled ükskord kirjutanud. Hindan eriti seda, et H. Eller õpetas mind parandama oma teost. Nii me võisime ühe teose või selle ühe osa kallal töötada nädalaid ja kuid. See oli õige vaevarikas töö, mis võttis vahest tuju ära, aga kasu oli suur. See õpetas viimistlema oma tööd, mitte kergekäeliselt suhtuma loomingusse.

H. Eller ise on heliloojana väga peenemaitseline, teeb tõesti filigraanselt läbikaalutud tööd ning nõudis ja nõuab praegugi seda ka õpilastelt. Tol ajajärgul olid tal sellised tugevad õpilased, nagu E. Tubin, E. Oja, A. Karindi. Mina nendega õppimise ajal otseselt kokku ei puutunud, sest nad olid minust ees. Mina käisin Elleri juures tundides üksinda ja tema kodus. Temale võimaldati kodus tunde anda, et ta saaks vaheaegadel ka oma teoste kallal töötada.

*Tartu Muusikakooli hoone
J. Aavik — direktor 1919—1927*

H. Laksberg — direktor 1927—1941

U. Topman — direktor 1944—1949

P. Lokk — õppealajuhataja (alates 1961), A. Sarv — direktor 1950—1969 ja praegune direktor A. Russak

O. Eomois (kavaaegne õppealajuhataja ja 1949.—1950. a. direktor) oma õpilase

A. Pajoga (lõpetas 1952. a.)

A. Karindi ja E. Tubin (õppisid ja õpetasid Tartu Muusikakoolis)

Helilooja Miina Härma
Muusikakooli endised õpetajad: Tartu
heliloojate koolkonna rajaja H. Eller
ja E. Oja
Tartu Kõrgema Muusikakooli õppejõud
1926. a.
Klaveriõpetaja A. Brosse oma õpilas-
tega 1939. a.

*Tartu Muusikakooli lõpetajad ja õppejõud 1951. a.
A. Sarv töötamas M. Topmaniga (lõpetas
1956. a.). Tundi jälgib O. Eomais
Lauluõpetaja S. Kann oma 70. juubelipäeval*

R. Jõks ja tema õpilane M. Haamer (lõpetas 1961. a.)
K. Antzon (lõpetas 1955. a.) õpetaja
A. Metsa juures tunnis
Kontrabassiõpetaja E. Luhats oma õpilase
K. Petersoniga (lõpetas 1956. a.)
Riiklik kvalifikatsioonikomisjon (esimees
prof. B. Lukk) eksameid kuulamas

Laulu eriala lõpetajad
1960. a. Esireas kontsert-
meister J. Laan, õpetajad
R. Jõks ja A. Kurtna ning
kontsertmeister O. Andre-
rejev

Direktor A. Sarv õnnitleb
V. Rööpi (Uibopuu) lõpe-
tamise puhul 1957. a.
J. Bleive kontrollib har-
moonia ülesandeid
H. Kostabi muusikateo-
ria tunnis I kursuse õpi-
lastega 1969. a.

Tartu Muusikakooli segakoor, koorijuhtimise eriala lõpetajad ja eksamikomisjon 1961. a.

R. Ritsing juhendab II k. õpilase L. Kostabi dirigeerimist. Kontsertmeister E. Mälksoo
 R. Laasmäe koorijuhtimise eriala I k. õpilase S. Toomikuga. Kontsertmeister V. Klaar
 Viiuliõpetaja L. Rüner oma õpilase T. Vardjaga
 IV k. õpilane O. Kurnosov õpetaja H. Hirve juures üldklaveri tunnis

*Dirigeerimise skeem peab selgeks saama. Selle eest hoolitseb õpetaja M. Tigane
Eesti keele tund (õpetaja M. Särkava)
E. Randmäe, esimene naisõpilane jagoti erialal,
õpetaja A. Regi juures tunnis. Kontsertmeister
T. Usk
Dirigeerimispraktika kooli puhkpilliorkestriga*

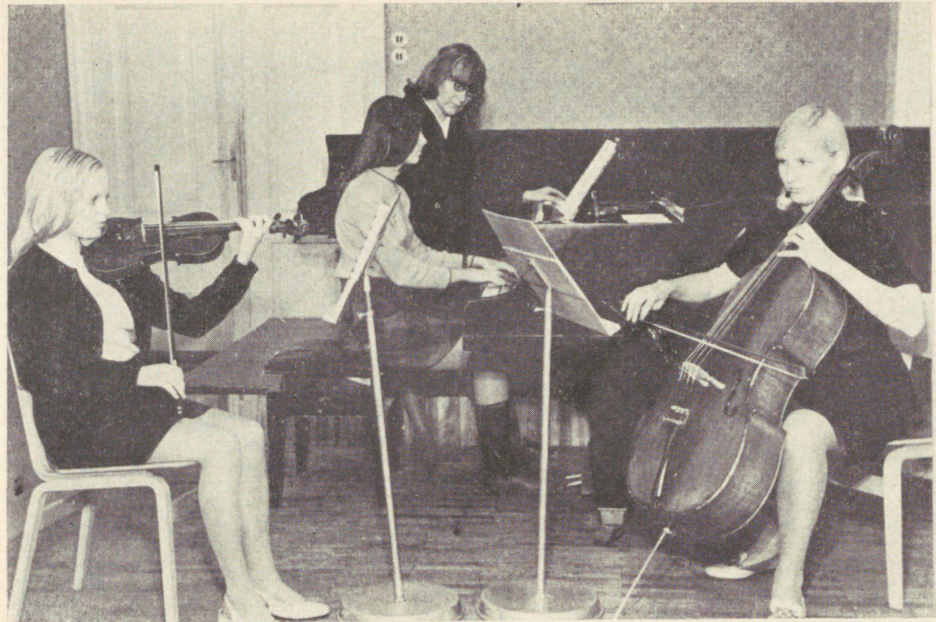
Õpetaja E. Tamul III kursuse lavapraktika tunnis (õpilased V. Prans ja S. Kuhlberg). Kontsertmeister H. Kangro

Õpetaja E. Käppa juhendab IV k. õpilase V. Ilviku pedagoogilist praktikat

Kooli keelpilliorkester õpetaja A. Regi juhatusel

Akordioniorkester

IV kursuse õpilased M. Paavel (viitl),
A. Vaikla (tšello) ja E. Vaha (klaver)
õpetaja M. Sarve ansamblitunnis

Õpetaja T. Luhatsi eesti rahvapillide
ansambel

Akordioni eriala õpilased Ü. Lilles ja
B. Martjanov 1958. a.

IV kursuse õpilane S. Jänes esinemas.
Klaveril T. Usk

*Tartu Muusikakooli komsomolikomitee 1969. a. (sekretär V. Prans, S. Svidovskaja, H. Kommer, E. Raidma, T. Kivi-
rand)*

*Ainekomisjonide esimehed 1969. a. (istuvad J. Bleive,
H. Hiro, A. Karm, A. Regi; seisavad R. Ritsing, U. Arro,
A. Ritsing)*

Muusikateadusliku ringi asutamiskoosolek 1964. a.

*Tartu Muusikakooli koorijuhtimise eriala lõpetanute kokku-
tulek 1968. a.*

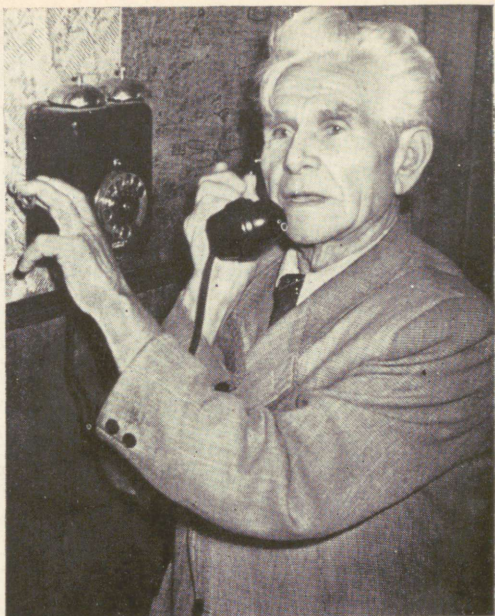

*Kohtumine prof. G. Ernesaksaga
ja ...*

*...gruusia helilooja O. Takta-
kišviliga*

*Kauaaegne kooliteenija ja laulu-
veteran H. Kink oma tööpostil
ja ...*

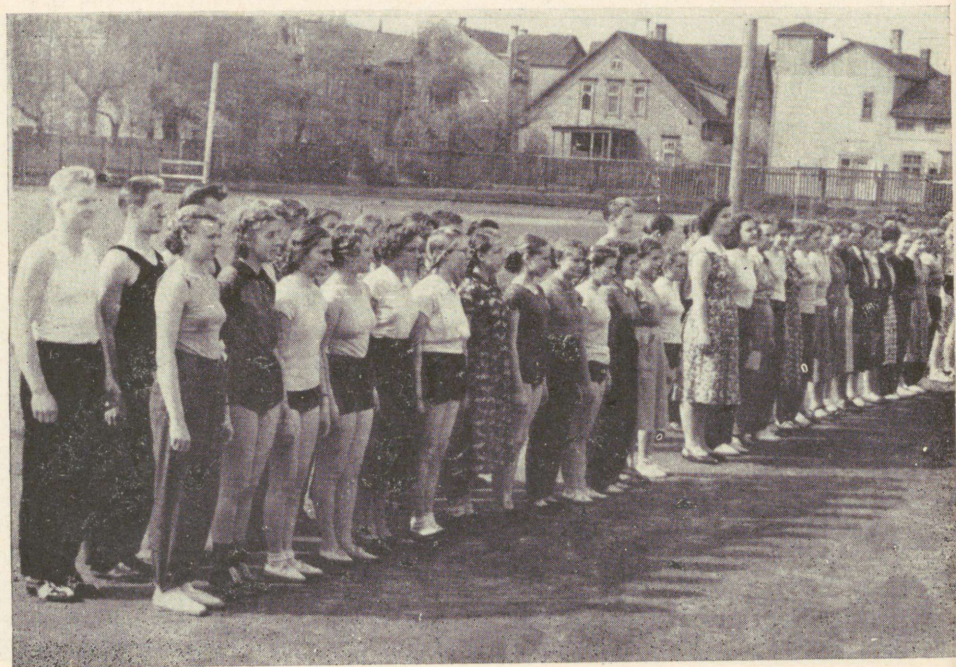
... prof. M. Saart õnnitlemas

V. Kuslap ja K. Kass esinemas 1963. a.
Kooli tantsuorkester nääriõhtul
Puhkeõhtul
Improviseeritud tütarlasteorkester

*Pingeline finiš
Tagasi suusamatkalt Karjala ANSV-s
Kooli naiskoor ja koorijuhtimise eriala lõpetajad 1968. a.*

Asendamatu sekretär S. Joonas
(1944—1969)
Tartu Muusikakooli õppejõud 1969. a.

E. Ojaga oli mul rohkem suhtlemist. Ta oli ajalehes muusika-kriitikuks ja võimaldas ka minul tasuta käia peaaegu kõikidel kontsertidel, andes mulle oma priipääset. Kontsertelu oli siis väga tihe. Käisid mängimas suured euroopa interpreedid ja saal oli alati täis, nii et pileti saamine tegi raskusi. Õpilastele olid reserveeritud mõned odavamad piletid. Mäletan, kuidas S. Prokofjev andis klaveri-kontserdi, kus mängis oma töid. See oli haruldane kontsert. Helilooja mängis väga jõuliselt, kindlalt, teravakõlaliselt. Ka muusika-kooli õpetajaskond korraldas kammermuusikaõhtuid. Näiteks esines sageli keelpillide kvartett või trio.

Õppimise ajast meenub veel, et harmooniat õpetas mulle A. Karindi, kes oli juba siis Muusikakoolis õpetajaks. Tema õieti innustaski mind heliloomingut õppima, kuna talle väga meeldisid minu harmooniaülesanded. Solfedžot õpetas organist J. Kärt. Mäletan, et solfedžos ei osanud ma esimest diktaati üles kirjutada, sest ma ei saanud aru, kuidas võib melodiat üles kirjutada ja mis asi üldse diktaat on. Imestasin, kuidas teised õpilased kirjutasid. Kärt vaatas minule nii imelikult otsa, kuna ma ei osanud lihtsat diktaati kirjutada. Hiljem kohanesin ja töö läks hästi. Harmooniat õppides avastasin imeliku asja. Esialgu kirjutasin ülesandeid ikka klaveri juures, mängides. Kevade poole aga märkasid äkki, et need akordid, mis ma pärast seaduste järgi kirjutasin, hakkasid mul peas kõlama. Kirjutasin ülesandeid kuulmise järgi. Nii ma avastasin sisemise kuulmise nähtuse, millest keegi polnud rääkinud. Tol ajal ei tehtud muusikast tundides suurt juttu. Lihtsalt õpetati muusikat praktiliselt, ja kui õpilane oli andekas, siis arenes ta ise, aga kui anne puudus, siis ta jäi paratamatult maha. Kooli lõpetajaid oli võrdlemisi vähe. Õpilasteks olid peamiselt asjahuvilised, majanduslikult kindlustatud täiskasvanud muusikaarmastajad, kes tavaliselt kooli ei lõpetanudki. Vaeste õpilaste elu oli raske. Neid püüti küll vabastada õppemaksust. Oli veel ka üks linnastipendium. Selle stipendiumi pärast oli õppenõukogus tavaliselt suur lahing. Mina olin ka üks õnnelikke, kes sai algul õppemaksust vabaks ja pärast linnastipendiumi. Siin luges palju H. Elleri sõna juhtkonna ees. Tema seisis alati oma õpilaste eest. Siinjuures pidi ta isegi vastuollu sattuma Miina Härmaga, kes ei sallinud uut suunda heliloomingus, mida arendasid H. Eller ja tema õpilased. Tema alahindas meie muusikat, meie ja H. Eller aga võtsime seda huumoriga. Praegu ei tundu Elleri muusika üldse terav, vaid klassikaliselt selge ja puhas, tol ajal aga kuuldus väga teravana, novaatorlikuna. Nii muutuvad olukorrad ja arusaamad aegade jooksul. See on üldse arengu paratamatu nähtus nii elus kui ka kunstis.

Praegune muusikakool, kus töötan õpetajana, erineb suuresti tollest kolmekümnendate aastate muusikakoolist, kuhu kolmeteistkümneaastaselt astusin kohmaka ja tagasihoidliku lapsena.

Praegu astub muusikakooli igal aastal 30—40 enam-vähem ühealast noort, toimuvad pidulikud ava- ja lõpuaktused, töö on planeeritud osakondade ja kursuste kaupa, toimuvad järjekindlad esinemised, traditsioonilised üritused jne. Kooli töö on süstemaatilisem, mitmekülgsem, sihikindlam, võib-olla aga ka tavalisem, koolilikum.

Tol ajal asus kogu muusikakool praeguse koolimaja teisel korrusel. Saali ees oli väike eesruum, kuhu pandi üleriided, saal ise oli keskne ruum, kuhu ükshaaval koguneti, seal istuti ja oodati tundi. Teoriaklassi ukse kohal asetses ümmargune kell, mis oli kasutusel veel mõnda aega ka pärast sõda. Ajalukku läks ta aga koos auväärt laulupedagoogi Salme Kanniga, kes rasketel aegadel, kui kool pidi saksa sõjaväevõimude sunnil majast välja kolima, isiklikult toolile ronis ja kella seinalt maha võttis. Saali nurgas asetses seinal veel lugemisriiul, kus ajalehtede kõrval võis leida kuukirja «Teater», mille mõjul hakkasin järjekindlalt Draamastuudio külalisetendustel käima — «Valgest taudist» «Vargamäeni» välja.

Kesk kursusel, mis kestis kolm aastat, oli üldaineks solfedžo, harmoonia oli kõrgema kursuse aine. Solfedžotunde andis helilooja Eduard Oja, hea pedagoogilise närvi ja ettevalmistusega noor õppejõud. Tunnid olid elavad. Kirjutasime diktaati (eraldi rütmilist ja meloodilist), õppisime intervale ja solfedžoharjutusi. Kolmandal aastal laulsime võtmetes — tähendab, jo-le-mi polegi päris kaasaegne leiutus! Kõige hinnatavam E. Oja tundides oli see, et ta puudutas tihti muusikalisi probleeme laiemalt, kõneles kuulsatest heliloojatest ja dirigentidest. E. Oja kirjutas vist tollal ajalehele kontserdikriitikat, tundides arutasime tihti kontserdid läbi. Mäletan, et ta oli eriti vaimustatud Magda Tagliaferro Mozarti-mängimisest ja kreeka flötistist Callimachosest. Ojal oli peen kõrv ja ta oskas hinnata õpilaste võimeid ja töösse suhtumist. Ergutavalt mõjus tema vaimukus ja iroonia, kuid ta ei armastanud, kui keegi sekundeerima kippus. Jäi mulje, et ta vaim tegeles aktiivselt muusikaliste mõtetega, vahel mängis ta ette teda köitvat muusikalist fraasi, millele otsis vastust. Kui muusikakooli õpetajaks tuli helilooja Eduard Tubin, siis iseloomustas Oja meile Tubinat kui andekat heliloojat, kes peab heliloojana palju töötama ja kellel meie

jaoks on vähe aega. Suhtusimegi Tubinasse respektiga. Tubin kohtles meid kui üliõpilasi — instrumentideõpetuse tundides pani arrandžeerima, koosmängu tunnis andis üles Brahmsi variatsioonid Haydni teemal kahele klaverile! Nägime küll vaeva, ent kui siis ükskord tuli temalt tunnustav sõna, siis tegi see väga õnnelikuks.

Kaasaegse elu liikuvus, informatsiooni rohkus ja kiirus, ka lärmakus — tänu masinate rohkusele nii elus kui muusikas — annab tänapäeva noortele rikkalikult muljeid, teeb nad julgemaks, varakult iseseisvaks, kuid teinekord ka tuimemaks ja ükskõiksemaks. Seda enam on oluline, et need mõjud, mida annab kool ja õpetajad, oleksid nii antud, et nad jääksid kõlama, et noor oskaks ja suudaks valida maailma võlude rohkusest sügavamad ja parimad. Üks selliseid inimesi, kes ise äärmiselt vaimustus muusikast, oli õpetaja Irmgard Kaudre. Mäletan, kuidas esimest korda sain mängimiseks Brahmsi teose ja kuidas õpetaja Kaudre iseloomustas Brahmsi kui sügavat ning keerulist heliloojat, keda on raske mängida, kuid kelle muusika on väga ilus. Sellest saadik ongi Brahmsi muusika minu silmis kuidagi eriliseks jäänud. Käisime igasugustel kontsertidel, hoolimata sellest, kui mõni tunduski igav. Erilisteks sündmusteks olid kammermuusikaõhtud ülikooli aulas, kus esinesid muusikakooli ja ülikooli õppejõududest koosnev keelpillikvartett ja solistid valitud kavaga. Seal kuulsin meie lauluõpetaja R. Jõksi viimistletud esinemist.

Erialal oli töö küllaltki stiihiline. Puudus kindlaksmääratud programm ja esineda sai harva. Õpiti võrdlemisi mehaaniliselt. Ei tulnud pähe seostada näiteks harmooniat oma repertuaariga. Tavaline oli hirm segiminekute pärast. Õpetajad töötasid omaette, andsid tunde kodus, metoodiliste kogemuste vahetamisest polnud juttugi! Õpilased arutasid oma probleeme üksteisega ja vahel küsisid nooremad lapsed nõu A. Semmi käest (praegu Aleksandra Sarv), kes seda kunagi ei keelanud. Mäletan, et ta soovitas kohas, mis meelde ei jää, vaadata, mis akord on. See praegu iseendastmõistetav tarkus tundus mulle siis suure uudisena ja raske ülesandena. Mäletan veel õpilastevahelist vaidlust selle üle, kas heliredeleid tuleb mängida käega või sõrmedega.

A. Sarv on muusikakooli elus inimesi, kellest üksi võiks terve raamatu kirjutada. Juba tollal õhutas ta meid tunde andma ja tundis huvi kõikide vastu.

Mõnede tollaegsete inimeste sügavamast väärtust olen tunnetanud tagantjärele. Direktor oli kauge ja võõras, kõik asjaajamised kooli astumisest ja õppemaksumaksmisest alates said aetud asjaajaja Jaan Puusillaga, kes oli sõbralik ja abivalmis inimene. Veel

rohkem hakkasin teda hindama, kui asusin õpetajana tööle muusikakooli ja leidsin noodikogust rikkalikult klassikalise muusika klaviire — Beethoveni kvartetid, Schuberti kammermuusika, Tšaikovski esimesed sümfooniad neljale käele, mis kõik on pärit tollest ajast, mil J. Puusild hooldas ühtlasi ka noodikogu.

Kooli eest hoolitses südamlikult ja isalikult hulk aastaid Hans Kink. Sooviksin, et kõik meie poisid oleksid näinud, millise armastuse ja väärikusega Hans Kink tõstis üles klaveri kaant kontsertidel. Juba üksnes sellest tekkis austus klaveri kui muusikariista vastu. Samasugune sõber klaveritele ja inimestele oli vaikne, kuid järjekindel töömees, kauaaegne klaverihäälestaja Juhan Nuuma.

Hans Kink oli erakordseid inimesi, kes oma nooruslikkuse säilitas elu lõpuni. Tema elujõu allikaks oli muusika. Ta tegeles sellega väga järjekindlalt. Kui tulid tundi hommikul kella kaheksaks, oli Kingu-papil pool tööpäeva juba seljataga. Kell neli hakkas ta ahje kütma, kella seitsmeks oli see töö korras. Siis lõõritas lauluklassis tund aega hääleharjutusi, et vormis olla. Pärast seda istus saalis valvekorras, uuris mõnd vastavastatud vanaaegset nooti ja tutvustas teistelegi oma järjekordset muusikalist avastust. Suurim väärtus oli tema tähelepanelikkusel. Kui ta märkas mõnd õpilast või noort õpetajat nukra näoga, siis oskas kohe lohutada oma elutarkuse ja rõõmsa meelega.

Kõnelda tahaks veel ühest näiliselt kõige tagasihoidlikumast ja silmapaistmatumast töötajast, keda aga võib ometi pidada muusikakooli üheks suurkujuks — see on kooli kauaaegne sekretär Salme Joonas.

Paljude aastate jooksul oleme harjunud nägema seda sooja-südamelist kogu hingega koolile andunud inimest vaikselt istumas oma töölaua taga, vajaduse korral hilise õhtuni. Meie kõikide toimikutes on dokumendid vormistatud tema ilusa käekirjaga, iga pisimgi tõend eeskujulikult koostatud. Õpilased vaevalt kujutavad ette, kui palju sekretäri nähtamatut vaeva ja hoolt on kaasas iga diplomiga, mida lõpetajale ulatatakse! Kogu kooli probleemide pärast muretsev, huvi tundev kõige vastu (kaasa arvatud õpilaste esinemised ja edasijõudmine), direktori abi ning parem käsi, vahel ka nõudlik südame tunnustus ja otsekohene kriitik — tavaline, kuid ometi erakordne inimesel!

Suurem osa minu elust on seotud Tartu Muusikakooliga. Muusikakooli astusin 1927. aastal. Õppisin laulu ja kontrabassi. Õpetajateks laulu alal olid G. Stahlberg, L. Neumann ja hiljem R. Jõks. Kontrabassi õpetas M. Slatkin.

Teistest õpetajatest on kõige enam meelde jäänud H. Eller, kelle juures õppisin harmooniat ja instrumente. Kõigil õpilastel oli tema ees suur aukartus just tema soliidsse väljanägemise pärast: juuksed harali, piip suus ja alati kandis ta huvitava välimusega keppi. Tunnis oli ta humoorikas, kuid asjalik. Kuigi harmoonia ülesanne (koraal) oli reeglipäraselt tehtud, armastas ta kõik ümber teha. Sageli tekkis vaidlus selle üle, et enne kõlas ülesanne paremini, kuid Eller väitis, et nüüd kõlab huvitavamalt. Ta otsis alati midagi uut.

Palju kokkupuuteid oli ka M. Härmaga. Tema oli tookord kooli tegelik perenaine: hankis koolile igasugusel moel raha. Tihti korraldas ta kontserte ja loteriisid, kus sai esinetud ja igati abiks oldud.

Koolil oli ka oma sümfoniettorkester, kus mängisid nii õpetajad kui ka õpilased. Mängisin seal kontrabassi. Orkestrit juhatas Olav Roots. Mängisime klassikat ja eesti heliloojate uusloomingut.

Õpilaspere oli väga kirju nii vanuselt, ainelise seisukorra kui ka muusikasse suhtumise poolest. Oli küllalt neid (peamiselt rikaste härrade prouad), kes käisid koolis ajaviite ja «noblessi» pärast. Need võisid istuda samal kursusel mitu aastat ja maksta kallist õppemaksu.

Suurem osa õpilasi käisid koolis siiski muusikaarmastuse pärast. Nende igapäevane mure oli kõrge õppemaks ja ülalpidamise hankimine. Paljud meist olid sunnitud töötama kas tunniandjatena või mängima öösiti restoranides.

Õpilaste ja õpetajate omavaheline suhtlemine oli küllalt sõbralik. Sageli korraldasime puhkeõhtuid ja koosviibimisi. Sel puhul dekoreerisime ruumid ühiselt, tõime kodust vaibad, padjad ja igas klassis oli omamoodi mugav nurgake.

Tegime koos H. Kaasikuga kooli vormimütsi kavandi: helehall lai põhi, külgedel kuld ja must triip. Põhjal oli kullaga tikitud lüüra. Seda vormimütsi kandsid nooremad õpilased kuni 1940. aastani.

Kuigi lõpetasin Muusikakooli laulu erialal, sain töökoha «Vane-muise» teatri sümfooniaorkestrisse kontrabassistina.

Sõja-aastatel ei olnud mul sidet Tartu Muusikakooliga, kuid

1949. aastal kutsuti mind õppejõuks. Kui arvata õppimise ja õpetamise aeg kokku, siis olen olnud üle poole oma elueast seotud Tartu Muusikakooliga.

AARE ALLIKVEE

Käesoleva kirjatüki eesmärgiks pole möödunud aegade taga-
kahetsemine *à la* «kui meie veel noored olime, siis oli kõik palju
parem» (nende ridade kirjutaja ei taha end veel vaimselt elavate
hulgast maha kanda), küll aga tahaksin tuntuks Juhani Liivi ütlusele
«kes minevikku ei mäleta, see elab tulevikuta» anda mälestuskildu-
des erinevaid varjundeid, eriti aga humoorikat.

Ühel talvisel päeval astusin üle muusikakooli läve, et lasta end
õpilaste kirja arvata. Sõjajärgseil aastail polnud vastuvõtt nii limi-
teeritud kui praegu ja uustulnukaid võeti vastu ka talvel. Et enne
sõda olin Tallinnas veidi laulmist õppinud, mõlgutasin mõtteid
lauluklassist, kuid oli huvi ka teooria ja kompositsiooni vastu. Sõja
ajal tuli väeosas seada ansamblile laule ja pillilugusid, tarbe kor-
ral ka ise lugusid luua — nii et teatud praktika oli olemas.

Lauljat minust ei saanud. Põrutasin eksamil maha Meri «Kalu-
rite laulu» ja Thomsoni laulu «Kannel», ent auväärne maestro
Rudolf Jõks vist arvas, et olen oma hääle liiga ära laulnud. Meie
kaupaegne õppealajuhataja Oskar Eemois aga leidis, et «las laps
areneb» ja nii saigi minust teooria- ja kompositsiooniklassi õpilane.
Ühesõnaga — läbikukkunud laulja, kes oma kunagist laulukirge
võib rahuldada tuntuks lauljate heliplaatide kogumise ja teiste laul-
jate kritiseerimisega. Siiski laulsin omal ajal literatuuritundides,
kui meil heliplaate veel vähe oli, õpilastele ooperiaariaid bassidest
kuni sopranipartiideni välja!

Olime kursusekaaslased praeguse Tallinna Konservatooriumi
õppejõu Johannes Jürissoniga (varem olime ka sõjakaaslased) ja
meie eriaine õpetajaks oli Johannes Bleive, keda võiks iseloomus-
tada värsiga

*Libisedes, libisedes klassi poole
oli Bleive pikal teel*

*(tuntuks lastelaulu «Libisedes, libisedes
Lihulasse oli tigu pikal teel» viisil).*

Bleive tempod olid ikka *lento*, *adagio*, harva sekka *andante*.
Seda oli märgata ka meie tööde läbivaatamisel. Tundides saime

temalt väga palju, selleks tuli aga ka endal üles näidata suurt isiklikku algatusvõimet ja uudishimu. Esimene kontrapunktitud Bleive juures kulges tavaliselt nii: õpetaja tuli klassi, istus, lappas tunni jooksul leht-lehelt läbi Jeppeseni kontrapunktiõpiku ja ainsa lause ütles tunni lõpul: «Näe, mis nüüd kõik teha võib!»

Kuid ühel juunikuu päeval nägime Bleivet ka teises valguses, initsiaatori osas. Olime Jürissoniga maha saanud riigieksamitega ja astusime kolmekesi (kolmas astuja oli Bleive) aeglases tempos Raekoja platsilt Barclay platsi poole. Eksamikooormast vabanenuina lobisesime vist vahetpidamatult, Bleive jälgis meid teraselt, muigas muhedalt ja vahel harva poetas sekka mõnesõnalise repliigi. Ja siis läks ta äkki meie arvates oma «osast välja». Kui jõudsime praeguse naistejalatsite kaupluse kohale (tollal asus seal veinibaar), võttis Bleive väga aeglase tempo, mida muusikakeeles võiks väljendada sõnaga *morendo* (sures), jäi siis päriselt seisma ja ütles pärast pikka generaalpauzi: «Kas läheme sisse ka?» Sisenesime (polnud ju me mingid verisulis noorukid, vaid sõja ajal sõduririideid kandnud mehed, kelle päevase toidunormi juurde kuulus mõnikord ka «sada grammi») ja jälle ettepanek Bleivelt: «Kas tellime nüüd veini ka?» Tellisime, jõime ja jälle Bleivelt: «Kas joomme nüüd sinasõprust ka?» Seegi temp sai tehtud ja Bleive lõi meid kolme lausega koolipoistest kolleegideks — lühidalt, asjalikult ja kindlalt.

Lühike jutt, lakooniline väljendus rääkimises, loomingus ja üldse elutegevuses ongi üks Bleive isiksuse põhitunnuseid. Ei ole vaja asjatuid sõnu ja samme.

Sõjajärgsel perioodil korraldati pea igal aastal üldrahvalikke kevadisi ja sügiseisi jooksukrosse, millest pidid osa võtma kõik, kellel jalad kandsid — nii pensioniealised kui ka päris pisikesed. Ka muusikakooli rahvas käis Tähtvere kolmnurgal krossijooksuga kopse tuulutamas. Start oli nagu mootorrataste ringrajasõidu võistlustel. Esireast startisid kadunud kange lauluõpetaja Salme Kann, direktor ja teised juhtivad jõud, siis tagapool segi õpetajad ja õpilased ja kusagilt viimasest reast ka õpetaja Bleive. Tema algtempo ei olnud tugev, liikumissuund oli otse kuhugi finišilähedaste põosaste poole. Seal ta ootas teisi, et siis koos lõpetada . . .

* * *

*

Lauluõpetaja Salme Kann oli üks entusiaste, kelle abiga Tartu Muusikakool sai sõjajärgseil aastail õppeasutusena jalad alla. Pikakasvuline, kuivetonud, viimaste elupäevadeni harukordselt

sirge rühiga, kõneldes resoluutne ja oma õpilaste heaolu eest emalõvina võitlev — sellisena on ta alati meelde jäänud. Tal olid omad tõekspidamised ja neist ta ei taganenud. Jooksukrossil oli ta alati kohal ja kui muusikakooli pere viibis linna taastamistööl, liikus puhkehetkil alati ringi Salme Kanni kompvekikarp.

Nagu märgitud, hoolitses ta väga oma õpilaste eest (ostis mõnele isegi riided selga) ja püüdis nende häáli hoida. Olin tollal noor pedagoog ja andsin lauluõpilastele solfedžotunde. Tunnid toimusid oreliklassis, kuid sissekäik sinna oli siis õuest veranda kaudu. See tegi Salme Kannile palju muret. Ta käis enne tundi ikka kontrollimas, kas naisõpilastel on villased sukad ja püksid jalas — ilma taolise «varustuseta» ei lubanud ta neid õuele! Muidugi polnud see noortele neidudele meeltnööda ja nad püüdsid kontrollist mööda hiilida. Siis sain mina kui solfedžoõpetaja ka «oma jao»: miks ma ei kontrolli riietust ja luban lauljail «alasti üle õue käia». Ma ei suutnud kuidagi eakale lauluõpetajale selgeks teha, et on ikkagi piinlik peaaegu endaealiste neidude alusriietuse soojapidavust kontrollida!

Salme Kanni ei tahtnud, et tema lauluõpilased spordivõistlustest osa võtavad, kuna võistlussport olevat igale lauljale kahjulik (vaenlane nr. 1), vaenlane nr. 2 igale lauljale oli tema arvates kurk — õigemini seal asetsevad kurgumandlid, mille väljalõikamist pidas ta oma klassi õpilastele otse kohustuslikuks.

Ja nende vaenlaste pärast tuligi mul kentsakas kokkupõrge Salme Kanniga. See oli ühel õpetajate omavahelisel koosviibimisel, mil direktor A. Sarve «isiklikul käsul ja korraldusel» kandsin ette montaaži, mille puhul kõik kooslijad enne käega märku andsid, et nemad ei protesteeriks, kui ma neid oma «lorilaulus» puudutan. Kõik läks nalja ja naeruga kuni lauluni ühest ilusast maast, kus valitsevad omapärased kombes (viisil «Kas tunned maad»).

1. *Kas tunned maad, kus terve rahvas
käib talvel villast sukkades
ja paksud püksid jalga tõmbab,
kui lippab hetkeks õuele.*

Refr. *See on see maa, kus muidu ei saa
kui tuleb mandleid lõigata.
Sest laulgem nüüd ja ikka ka:
see maa on laulu kuulus kodumaa!*

2. *Sel maal on kuri kuninganna,
kes põlgab sporditegemist*

*ja neile kasevitsu annab,
kes võt'vad osa võistlusist.*

Refr. . . .

Järgmisel päeval lõi «laulukuninganna» oma vastulaused õpetajate tuppa teadete tahvlile (nagu Martin Luther oma teesid Wittenbergi kiriku uksele): kuidas julgeb üks noor pedagoog tema üle nalja heita jne. jne.

See oli mulle kurvaks üllatuseks. Pärast aga leppisime Salme Kanniga ära ja ta pakkus mulle kompvekki (kuigi olin suitsetaja).

* *

*

Ühel talvisel laupäeval toimunud kursuseõhtul istusime lauas ja direktor Aleksandra Sarvel tuli mõttese: küll oleks hea, kui muusikakoolil oleks oma laul, mida saaks laulda aastapäevadel, lõpumärkide kätteandmisel ja üldse kooli eluga seotud sündmustel. Sellest jäi nagu okas südamesse. Järgmisel päeval valmisid sõnad ja muusika ning esmaspäeval oli esiettekanne kitsamas ringis.

Võib-olla ei maksaks koolilaulu sünnist kõnelda, kui muusikakoolil poleks olnud Hans Kinku, seda kauaaegset kooliteenijat, kes oli õpilastele teiseks isaks, lohutas neid ebaõnnestumiste korral, andis vahel paremat nõu kui õpetaja. Koolikooris helises üle kõige Hansu tenor (tollal oli meil veel segakoor). Hans Kink oli rohkem kui kooliteenija, ta oli nagu hea majavaim, muusika ja muusikakooli sümbol — hallide juuste ja igavesti noore südamega. Ta andis endast kõik muusikale ja muusikakoolile (kuigi pikkade aastate jooksul oleks ehk leidnud parema ja tasuvama töökoha), sest ta ei suutnud muusikakoolist lahkuda.

Hans Kink oli minu arvates optimist-lüüririk. Kõigi ees jäi ta vist rohkem optimistlikuks entusiastiks — kuni päevani, mil ootamatult suri tema tütar Juta Kink-Laan (kes õppis ja hiljem õpetas muusikakoolis). Sellest ajast peale oli Hansus ülekaalus lüüririk. Meie jutuajamised päeval olid nüüd harvemad, kuid õhtuste valvekordade ajal ilmus ta kusagilt nagu märkamatult, et elu üle filosoferida. Ega Hans ei vananenud, ta lihtsalt kustus, kuni me ta siit saalist ühel päeval välja kandsime. . . .

Ja temast ongi mõeldud koolilaulu viimases salmis:

*Võib mööduda aastaidki pingsas töös
ja aeg punapalgeile kortse toob,*

*on juuksed sul hallid, kuid süda noor,
ikka meenub, kuis laulis me koor.*

*Muusika meid kokku toonud,
muusika meid ühte seob,
muusika meil armsaks saanud,
vallutanud mõtted ja teod.*

*Muusikaga ellu läeme
koolipingist lahkudes
ja kui elus jälle näeme,
muusikaga kohtume.*

Oleks meil vaid igapähe sellist entusiasmit!

* * *

Meie koolis on antud mitmesuguseid tunde. Ühed tunnid (muidugi õpetajaist olenevalt) on olnud niisugused, kus õpilased krusisid närvidega nagu sütel istusid (ega siis muidu struumatõrje dispanser meilt omal ajal palju patsiente saanud). Kuid meil on olnud ka pedagooge, keda võiks nimetada «paadunud optimistideks», kes uskusid ja usuvad õpilaste headusse ja arenguperspektiividesse. Üks neid heatahtlikke pedagooge oli meie kauaaegne õppealajuhataja Oskar Eomois, loosungi «las laps areneb» järjekindel elluviija. Ja paljudel juhtudel oli tema vaist õige: esimese kursuse «sullerist», kes ei osanud korralikult tere öelda, kes ülepäeva õppetükid tegemata jättis ja poppi tegi, sai viimasel kursusel lausa ingel ja hiljem tubli muusikamees, kes tänas Oskarit (nii nimetasid õppealajuhatajat kõik, ka õpilased) kannatliku usalduse ja heasoovlikkuse eest.

Oskari-aegseil õppenõukogu koosolekuil oli juures ka oma hõng: õpilastele nii hea ja pehme mees nõudis, et asjaajamine oleks täiesti korras (ka kõik «pähesaamised ja -andmised»). Ja vähemalt kord igas kvartalis oli omal kohal tema aaria (viisil «Hakkame mehed minema»):

*Hakkame, hakkame uurima,
nimestikku järjekorras puurima,
keda tuleb sõna kuulma sundida,
dire juurde kohvile kutsuda.*

*Esimesest kursusest algan ma,
palun aga täpselt protokollida,*

hoolega sõnu valida,
 kellel on midagi märkida,
 pahandusest pikemalt pajata,
 distsipliini rikkumisest tapelda,
 põhjuseeta puudumisest pörkida.
 Hakkame, hakkame, mehed, hakkame uurima!

Aruandeid tuli teha palju, kontrolle käis palju ja Oskaril oli
 närveerimist palju — see mõjus tervisele, kuid mitte kunagi usule
 laste arengusse!

Tartu Muusikakooli õpetajad juubeliaastal (1969)

POHIKOHAGA OPETAJAD

Allikvee, Aare	— muusikaliteratuur
Antzon, Kaupo	— puhkpillid
Arro, Uno	— akordion
Artjomova, Anastasija	— vene keel ja kirjandus
Bleive, Johannes	— muusikateoreetilised ained
Hansberg, Epp	— kontsertmeister
Hirv, Helmi	— üldklaver
Jukk, Endel	— akordion
Kaho, Selma	— üldklaver
Kalpina, Galina	— klaver
Karm, Aime	— klaver
Kerem, Juta	— kehaline kasvatus
Klaar, Vaike	— kontsertmeister
Kostabi, Heino	— muusikateoreetilised ained
Kurtna, Alma	— laul
Käppa, Elle	— akordion
Laasmäe, Roland	— koorijuhtimine
Lepik, Valve	— koorijuhtimine
Lokk, Peeter	— koorijuhtimine
Luhats, Toivo	— rahvapillide tundmine
Maimik, Viiv	— kontsertmeister
Malm, Juta	— hääleseade
Metsa, August	— puhkpillid
Mäeots, Oie	— klaver
Mälksoo, Eha	— kontsertmeister
Paklar, Volita	— üldklaver
Poolakene, Aino	— üldklaver
Rebane, Ene	— klaver
Regi, Aadu	— puhkpillid
Riiner, Linda	— viiul
Ritsing, Alo	— hääleseade, koorijuhtimine
Ritsing, Richard	— koorijuhtimine

Russak, Ago	— klaver
Sarv, Aleksandra	— klaver
Sarv, Mall	— klaver
Sori, Eva	— muusikateoreetilised ained
Stolovitš, Imma-Mare	— ühiskonnaõpetus
Sõlg, Made	— kontsertmeister
Tigane, Maie	— koorijuhtimine
Toode, Mai	— üldklaver
Tordik, Vivian	— muusikateoreetilised ained
Vainer, Vaike	— illustraator
Valk-Falk, Maris	— klaver
Usk, Tiiu	— kontsertmeister

KOHAKAASLUSEGA ÕPETAJAD

Jürgens, Leida	— laul
Kangro, Endel	— tšello
Kangro, Hilja	— kontsertmeister
Kirsimäe, Mati	— puhkpillid
Kogan, Leonid	— alt
Kollist, Juta	— inglise keel
Kuus, Imbi	— viiul
Kuusk, Ivo	— laul
Kõlar, Erich	— löökpillid
Linnus, Loore	— saksa keel
Pajo, Armond	— puhkpillid
Pajupuu, Tiit	— matemaatika-füüsika
Särgava, Maria	— eesti keel ja kirjandus
Zaozernaja, Tatjana	— viiul
Taal, Linda	— koorijuhtimine
Ustav, Laine	— pedagoogika ja metoodika
Viru, Valdeko	— orkestreerimine

TUNNIANDJAD-ÕPETAJAD

Annikov, Vladimir	— illustraator
Heinmaa, Mall	— illustraator
Judina, Elena	— flööt
Kolk, Udo	— rahvalooming
Kullaste, Raimond	— klubitöö vormid

- Linnus, Jüri — ajalugu
- Pratka, Aino — pedagoogika ja psühholoogia alused
- Skromann, August — tsiviilkaitse
- Tamul, Elo — lavaline ettevalmistus
- Truve, Ingrid — illustraator
- Vunk, Endel — illustraator

- Aalivvee, Aare
- Antra, Kaspar
- Arva, Odo
- Artjomova, Anastas
- Bielva, Johannes
- Blansberg, Epp
- Hiry, Helmi
- Jukk, Endel
- Kaba, Selma
- Kalpina, Galina
- Karu, Aime
- Keren, Julia
- Klaar, Vanda
- Kostant, Helga
- Kurtus, Aina
- Käppa, Ede
- Laamäe, Peeter
- Lepp, Vaino
- Lokk, Peeter
- Luhk, Vaino
- Maimik, Vilho
- Mainila, Aina
- Metsa, August
- Mätsa, Olo
- Mätsa, Eha
- Pakar, Vaino
- Puukene, Aino
- Rebane, Ene
- Regi, Aida
- Riiner, Linda
- Ritling, Aig
- Rüütel, Richard

Sisukord

Saateks — A. Russak	3
Tartu Kõrgem Muusikakool aastail 1919—1940 — R. Ritsing	4
Tartu Muusikakool aastail 1940—1969 — P. Lokk	10
Tartu Muusikakool muusikuid kasvatava õppeasutusena — A. Sarv	16
Tartu Muusikakooli vilistlasi	24
Kilde Tartu Muusikakooli komsomoli-algorganisatsiooni elust — V. Prans	25
Juubilarile — K. Leichter	26
Mälestusi Tartu Kõrgemast Muusikakoolist — A. Karindi	28
Mälestuskilde	32
Tartu Muusikakooli õpetajad juubeliaastal (1969)	44

1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944

1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944

1	1919	1919	1919
2	1920	1920	1920
3	1921	1921	1921
4	1922	1922	1922
5	1923	1923	1923
6	1924	1924	1924
7	1925	1925	1925
8	1926	1926	1926
9	1927	1927	1927
10	1928	1928	1928
11	1929	1929	1929
12	1930	1930	1930
13	1931	1931	1931
14	1932	1932	1932
15	1933	1933	1933
16	1934	1934	1934
17	1935	1935	1935
18	1936	1936	1936
19	1937	1937	1937
20	1938	1938	1938
21	1939	1939	1939
22	1940	1940	1940
23	1941	1941	1941
24	1942	1942	1942
25	1943	1943	1943
26	1944	1944	1944

ТАРТУСКОЕ МУЗЫКАЛЬНОЕ УЧИЛИЩЕ 1919—1969. Обложка: В. Тоотс. На эстонском языке. Издательство «Ээсти раамат». Таллин, Пярнуское шоссе, 10. Тоimetaja M. Torman. Kunstiline toimetaja E. Järvi. Tehniline toimetaja M. Reheina. Korrektor A. Langsepp. Laduda antud 29. X 1969. Trükkida antud 28. XI 1969. Trükipoognaid 3,0 + 2 pg. kleebiseid. Tingtrükipoognaid 4,65. Arvestuspoognaid 4,38. Trükiarv 1000. MB-10726. Tellimise nr. 6452. H. Heidemanni nimeline trükkikoda, Tartu, Olikooli 17/19. I. Hind 35 kop.

35 kop.

A

30268

6389441

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00638944 1